

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895.   Andra Kammaren.   N:o 37.

Torsdagen den 2 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen herr C. A. Kumlin, som lider af en svårare kronisk magsjukdom, är i behof af att i stillhet vårda sin helsa, intygas härmedelst.

Stockholm den 2 maj 1895.

Gotthold Arbman,
Praktiserande läkare.

§ 2.

Efter föredragning, hvart för sig, af statsutskottets memorial:

n:o 73, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pension åt kartografen Carl Edvard Dahlman; och

n:o 74, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med afseende å Kongl. Maj:ts proposition om uppförande af nytt landsstatshus i Luleå;

blefvo de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden n:is 75 och 76.

§ 4.

Till behandling företogs bevillningsutskottets memorial n:o 16, angående verkställd granskning af tulltaxan.

Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 37.

Beträffande sättet för föredragningen af detta memorial hemstälde

Herr Johansson i Noraskog: Med afseende på föredragningen af detta betänkande skall jag tillåta mig att anhålla, att punkt 13, som handlar om tullen på stärkelse, först må föredragas, och att man derefter öfvergår till punkt 1 och sedermera går i den ordning, som punkterna i betänkandet förekomma. Jag skall tillåta mig att hemställa om proposition på detta förslag.

Denna hemställan bifölls.

Angående
tullen å
stärkelse.

I följd häraf föredrogs nu först *punkten 13*, deri utskottet hemställt: att tullsatsen för *stärkelse af hvet, potates eller andra vegetabiliska ämnen* måtte höjas till 20 öre per kg., vigten af askar och pappersomslag inberäknad.

Häremot hade reservationer anmälts af herr *Fredholm* från Stockholm, i hvars yrkande herrar *J. Johansson* i Noraskog, friherre *von Schwerin*, *Collander*, *G. Jansson* i Krakerud, *S. M. Olsson* i Sörnäs, *Bokström* och *Bromée* instämt, och hvilken hemställt:

att Riksdagen behagade, med afslag å hvad bevillningsutskottet föreslagit, bibehålla tullsatsen å stärkelse vid sitt nuvarande belopp, eller 17 öre per kg.

I fråga härom anförde nu:

Herr *Fredholm* från Stockholm: Herr talman! Vid denna punkt af utskottets betänkande är fogad en reservation, uti hvilken åtta af Andra Kammarens utskottsledamöter deltagit.

Jag skall först anhålla att få fästa kammarens uppmärksamhet på ett tryckfel, som förekommer på sid. 19 sista stycket andra raden, der det står år »1878», men skall vara »1858». I öfrigt skall jag anhålla att på de i reservationen anförda skäl få yrka bifall till den af reservanterna gjorda hemställan, hvilken lyder: »att Riksdagen behagade, med afslag å hvad bevillningsutskottet i punkt 14 af betänkandet föreslagit, bibehålla tullsatsen å stärkelse vid sitt nuvarande belopp, eller 17 öre per kg.»

Herr *Jönsson* i Gammelstorp: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets betänkande på de af utskottet angifna skäl.

Herr *Fredholm* från Stockholm: Herr talman! Jag gjorde mig nyss skyldig till ett förbiseende. Jag sade punkt 14. Det står så i den hemställan reservanterna göra, men det skall vara punkt 13. Det beror på ett ombrytningsfel vid tryckningen. Jag vidhåller därför mitt yrkande med den ändring, att i stället för punkt 14 sättes punkt 13.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hem-

ställan och *dels* på afslag derå och bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Angående
tullen å
stärkelse.
(Forts.)

Den, som beträffande punkt 13 i bevillningsutskottets förevarande utlåtande n:o 16 bifaller den vid nämnda punkt af herr Fredholm afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan.

Omröstningen visade 109 ja mot 83 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

I ordningen förekom derefter *punkten 1*, innefattande utskottets hemställan, att tullsatsen för *dextrin* eller *dextringummi* måtte höjas till 20 öre per kilogram.

Angående
tullen å
dextrin.

I en vid punkten fogad reservation hemställde deremot herrar *J. Johansson* i Noraskog, friherre *von Schwerin*, *Collander*, *Fredholm*, *G. Jansson*, *S. M. Olsson*, *Bokström* och *Bromée*, att ifrågasvarande tullsats måtte bibehållas vid sitt nuvarande belopp, 17 öre per kg.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Fredholm från Stockholm: Herr talman! Jag skall an hålla att få yrka bifall till reservanternas hemställan, nemligen om bibehållande af tullsatsen å »dextrin eller dextringummi» vid dess nuvarande belopp, 17 öre per kilogram.

Herr Swartling: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog utskottets hemställan och biföll reservationen.

Punkten 2.

Bifölls.

I *punkten 3*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att tullsatsen för *gryn, andra slag*, måtte höjas till 20 öre per kilogram.

Angående
tullsatsen för
*gryn, andra
slag*.

Angående
tullsatsen för
gryn, andra
slag.
(Forts.)

Herr *Johansson* i Noraskog och hans förenämnde medreservanter hemställde deremot i en vid denna punkt afgifven reservation: »att Riksdagen behagade, med afslag å hvad utskottet i punkt 3:o) af betänkandet föreslagit, bibehålla tullen å »gryn, andra slag», vid sitt nuvarande belopp, eller 17 öre per kilogram.»

Herr *Fredholm* från Stockholm yttrade: Jag skall anhålla om bifall till den af reservanterna gjorda hemställan, nemligen att tullsatsen å »gryn, andra slag», måtte bibehållas vid sitt nuvarande belopp, eller 17 öre per kilogram.

Herr *Ivar Månsson*: Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets förslag, hvilket står i öfverensstämmelse med det beslut, som af Riksdagen blifvit fattadt i fråga om tull å spanmål och mjöl.

Vidare anfördes icke. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammaren reservationen.

Punkten 4.

Bifölls.

Punkten 5.

Angående
tullen å jäst.

I en inom Andra Kammaren väckt motion hade herr *Larsson* från Upsala föreslagit, att tullen å artikeln »*Jäst, alla slag*», måtte höjas till 30 öre för ett kilogram; och hemställde utskottet i förvarande punkt, att tullsatsen för ifrågavarande artikel måtte höjas till 25 öre kg.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *Fredholm*, i hvars yrkande herrar *J. Johansson* i Noraskog, friherre *von Schwerin*, *Collander*, *G. Jansson*, *S. M. Olsson*, *Pokström* och *Bromée* instämt, och som hemställt, att Riksdagen behagade, med afslag å hvad bevillningsutskottet i punkt 5 af betänkandet föreslagit, bibehålla tullsatsen å pressjäst vid sitt nuvarande belopp, eller 20 öre pr kilogram.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Fredholm* från Stockholm: Jag skall anhålla om bifall till reservanternas hemställan eller att tullsatsen å pressjäst måtte bibehållas vid sitt nuvarande belopp af 20 öre per kilogram.

Herr *Larsson* från Upsala: Jag skall tillåta mig att anhålla om bifall till utskottets förslag, och skall till förmån därför endast åberopa en omständighet, som synes bära vittnesbörd om att denna låga tullsats, 20 öre, är synnerligen billig.

I motionen har jag, med beräkning af en tullsats å spanmål af 3 kronor 15 öre per 100 kilogram, kommit till det resultat, att en skydds-

tull af 30 öre per kilogram skulle vara för jästindustriens räddande erforderlig. Nu är emellertid, som känt är, spanmålstullen höjd från 3 kronor 15 öre till 3 kronor 70 öre, hvilket torde ådagalägga att den ifrågasatta skyddstullen af 30 öre är svagare än den tull, som skulle vara önskvärd.

Angående
tullen å jäst.
(Forts.)

Jag skall därför taga mig friheten att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fredholm från Stockholm: Motionären har såsom skäl för sitt yrkande om bifall till utskottets hemställan åberopat den beräkning, som han framlagt i sin motion och i hvilken han utgår från den förutsättningen, att man af 100 kilogram spanmål får ett visst utbyte af jäst. Men utom jäst erhåller man ju äfven ur samma kvantitet spanmål en viss kvantitet brännvin. Vid denna beräkning, likasom vid landbruksstyrelsens beräkning i dess utlåtande angående mellanrikslagen har man lagt tullsatsen å 100 kg. spanmål uteslutande på pressjästtillverkningen, utan att taga hänsyn till den kvantitet brännvin, som samtidigt kan ur nämnda kvantitet spanmål uttagas. Detta är origtigt och verkar ogynnsamt för alla brännerier, som icke tillverka jäst, emedan brännvin, tillverkad vid jästfabrikerna, sålunda liksom premiernas. Dessutom har man vid beräkning af tullsatsen å jäst gjort afseende på tullen å potatismjöl, hvilket äfven är origtigt, ty utskottet erkänner ju sjelft att denna tull icke inverkar på potatismjölspriset.

Om man vid bestämmandet af tullsatsen å jäst icke förbiser detta, så innebär den nuvarande tullen af 20 öre fullt tillräckligt industriskydd äfven med den höjning i spanmålstullen, som blifvit gjord, hvilket herrarne kunna finna af reservationen, deri man just tagit hänsyn till de omständigheter jag nu framhållit.

Jag yrkar därför bifall till reservationen.

Herr Larsson från Upsala: Jag vill blott anmärka, att den gynsamma omständigheten, att man vid jästtillverkningen äfven kan erhålla brännvin, är ett förhållande, som förefans äfven förut, och jag kan således icke finna, att deri skulle ligga en ny omständighet af beskaffenhet att föranleda till en ändrad uppfattning. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Fredholm från Stockholm: Ja, det är nog sant att man äfven förut fick brännvin vid ifrågavarande tillverkning; men denna omständighet underlät man taga i beräkning vid bestämmandet af nu gällande tullsats. Att man gjort sig skyldig till en dylik underlåtenhet en gång, synes mig icke utgöra skäl för att ytterligare upprepa samma tillvägagående.

Herr Friherre von Schwerin: Utom hvad som nu blifvit sagdt i fråga om jäst skall jag be att kammarens ledamöter ville hafva i minnet ännu en sak. Om man nu höjer jästtullen med 25 procent af dess nuvarande belopp, så frågas: hvad är meningen dermed? Jo den, att höja priset å jäst och att stänga införseln deraf utifrån. Då

Angående
tullen å jäst.
(Forts.)

det sålunda är meningen att priset å jäst skall stiga med 5 öre, så skulle man, ifall herrarna med talet 5 multiplicera antalet kilogram jäst, som afsättes, komma till ett *plus* å brödspriset med 200,000 kronor. Kan det vara skäl att, sedan vi höjt tullen å spanmål och mjöl så betydligt som vi gjort, ytterligare höja brödspriset med ett så afsevärdt stort belopp som med 200,000 kronor? Man kan ju tycka, att denna höjning af 5 öre på ett kilogram är obetydlig och alls icke för hög, men den verkar i allt fall den lilla nätta summan af 200,000 kronor förhöjning i brödspriset.

Som herrarna minnas, då här för en tid sedan var tal om tillverkning af bränvin af melass, framhölls mycket skarpt af motionärerna, att dessa pressjästfabriker redan förut vore mycket starkt gynnade och att de bidrogo till att trycka ner tillverkningen af bränvin af potatis, hvilken tillverkning — jag medgifver det villigt — måste anses såsom en binäring till jordbruket i vissa delar af vårt land, der jordmänen är sandig och klen. Detta framhölls mycket skarpt, och stora sympatier uttalades för förslaget om förhöjd tillverkningsskatt å melassbränvin och prässjästbränvin, hvilket likväl ej vann någon vidare anslutning vid det slutliga afgörandet, emedan man ansåg det vara en vansklighet att lagstifta i ett ärende sådant som detta, utan föregående utredning om och i hvad mån en förändrad lagstiftning skulle medföra ökade fördelar för en samhällsklass på den andras bekostnad.

Nu vill man emellertid ytterligare, ännu mera än man redan gjort, gynna denna pressjästfabrikation. Detta anser jag icke vara lämpligt, utan skall därför be att få yrka bifall till den i reservationen gjorda hemställan.

Herr Ivar Månsson: Jag vill i motsats mot den siste talaren säga, att det icke är så säkert att jästpriset skall höjas genom åsättande af den ifrågasatta tullen. Det låter ju tänka sig, att flera dylika fabriker uppstå och konkurrera med de hittills varande. Men hvad man bör verka för, det är för att skydda dessa fabriker mot den utländska konkurrensen. Jag vet t. ex. att den konkurrens, som finnes i Skåne mellan inhemska fabrikanter och fabrikanter från Danmark är sådan att åtminstone de fabrikanter, som här drifva jästfabrikation utan tillverkning af bränvin icke kunna uthärda denna konkurrens. Mig synes det emellertid vara eftersträfvansvärdt att man söker befrämja jästproduktionen utan bränvinstillverkning, och det är på denna grund som jag tror att det icke skulle skada att man höjde jästtullen, och jag har också därför varit med om att biträda utskottets förslag.

Herr Fredholm från Stockholm: Om, såsom den siste talaren antydde, meningen med tullförhöjningen i fråga icke vore att dermed höja priset å jäst, utan endast att locka till anläggande af nya jästfabriker, så torde det vara all anledning att icke vara med om en sådan förhöjning. Ty konkurrensen på detta område är tillräckligt stor förut och torde icke kunna utan skada för befintliga fabriker ytterligare utvidgas. Då den ifrågasatta prisförhöjningen sålunda icke

skulle vara till den ringaste nytta, men väl till skada för pressjäst-fabrikerna, så kan jag icke finna att det förefinnes någon anledning att höja denna tull. Angående
tullen å jäst.
(Forts.)

Herr Ola Bosson Olsson: För min del kan jag icke vara med om att bereda pressjästfabrikationen större fördelar utöfver dem denna näring redan åtnjuter; och skall jag därför be att få yrka bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kam-maren utskottets hemställan och biföll den vid punkten fogade reservationen.

Återstående *punkterna 6—12 äfvensom punkten 14.*

Biföllos.

§ 5.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 17, i anledning af väckt motion om lastpenningarnes afskaffande. Om last-
penningarnes
afskaffande.

I en inom Andra Kam-maren väckt motion, n:o 73, hade herr O. Melin föreslagit, att Riksdagen ville besluta afskrifning af den på sjöfartsnäringsen hvilande beskattning, som kallas lastpenningar; och hemställde utskottet under *punkten 1* af föreliggande betänkande:

att Riksdagen ville besluta att på det sätt bifalla ifrågavarande motion, att den sjöfarten under namn af lastpenningar åliggande afgift måtte under loppet af tio år afskrifvas sålunda, att densamma måtte från och med början af år 1896 utgå med allenast 9 öre för ton;

från och med början af hvarje derpå följande år till och med år 1904 med 1 öre mindre per ton än det närmast föregående året; och

från och med början af år 1905 alldeles upphöra.

Häremot hade reservationer afgifvits af herrar Cavalli, Rudebeck, Nisser, Stephens, Weinberg, Almström, Philipson, friherre Alströmer, af Burén och Röhss, hvilka yrkat afslag å motionen.

Efter uppläsande af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Swartling, hvilken enligt anteckning å betänkandet icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet och nu yttrade: Herr talman! Den nu föreliggande frågan erinrar verkligen icke så litet om Tors bockar; ty fastän motioner i ämnet gång efter annan blifvit afslagna, så återkomma de ändå alltjemt. Då jag redan förut flera gånger uttalat mig i denna fråga, så torde min åsigt i densamma vara noggrant känd. Jag ber därför endast att nu få gifva

Om lastpenningarnes afskaffande. tillkänna att jag icke haft anledning att frångå den uppfattning, som jag förut haft.

(Forts.)

Tillika ber jag att få säga, att inom utskottet uttalats enstämiga sympatier för sjöfartsnäringen, och alla hafva erkänt det betryck, med hvilken denna näring kämpar; men man har icke kunnat finna det nu föreslagna sättet vara densamma till någon verksam hjälp.

Det är ju bekant, att lastpenningarna erläggas till större delen — man säger till omkring 60 procent — af utländska fartyg. En afskrifning af dessa lastpenningar skulle sålunda endast tjena till att i öfvervägande mån bereda fördelar åt den utländska skeppsfarten; och det kan ju icke vara skäl att, i synnerhet under nuvarande förhållanden, då vi för att få staten att gå ihop måste dragas med tilläggsbevillning, vidtaga denna åtgärd, som skulle beröfva staten en inkomst af 500,000 kronor per år.

Dessa äro de förnämsta skälen, hvarför reservanterna icke kunnat vara med om att bifalla motionen; och de äro också för mig afgörande för att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den afgifna reservationen.

Herrar *Pehrsson* i Norrsund och *Ramstedt* instämde häruti.

Herr Melin anförde: Det var visserligen att förvänta, att den siste ärade talaren nu liksom förut skulle motsätta sig den motion, som jag tagit mig friheten väcka. Men det må icke heller förvåna herrarne, att, när jag vunnit en fast och orubblig öfvertygelse om min saks rättvisa, jag begagnar de tillfällen, som jag anse lämpliga, att på nytt framlägga för Riksdagen min begäran att denna rättvisa äntligen blir utförd.

Jag skall emellertid, då nämnde talare för sitt motstånd icke åberopat några andra skäl, än de af honom för länge sedan frambrunnit, be att genast få ingå på ett bemötande af reservanternas åsigt om saken.

Reservanterna börja med att säga, att lastpenningarna äro af den beskaffenhet, att de i högst ringa mån inverka på varuprisen, och tillägga derefter: »För öfrigt har utskottet så mycket mindre skäl att närmare skärskåda frågan från denna synpunkt, som motionären nästan uteslutande betonat skattens inverkan på sjöfartsnäringen». Med afseende på denna anmärkning af reservanterna ber jag att få hänvisa till min motion vid 1893 års riksdag, hvaruti jag, såsom äfven nu i andra momentet framhålles, säger, att denna afgift indirekt inverkar »på landets öfriga näringar, hvilka måste hafva fördel af, att sjelfva transportmedlen blifva i möjligast minsta grad betungade med afgifter». Jag anser således, att reservanterna icke haft skäl uti att anmärka, att jag icke tänkt på andra näringar, utan hufvudsakligen hållit mig till sjöfartsnäringen. Det är ju tydligt och klart, att den, som har denna näring att sköta, i främsta rummet tager hänsyn till den, men som riksdagsman anser jag mig skyldig att icke ensidigt betrakta saken från skeppsredaresynpunkt, utan att äfven se den från andra sidor. Och då vill jag påstå, att det icke kan vara likgiltigt för varuegaren, om det fartyg, som fort-

skaffar hans varor, är betungadt med höga haunungälder, emedan det under normala fraktkonjunkturer ju är klart, att skeppsredarne skola taga ut afgifterna af de varor som de föra. Och det duger sannerligen icke att för att bevisa motsatsen komma fram med en så naiv fråga som den: hvad verka dessa afgifter på en drittel smör eller på en tunna spanmål? Det är ju, mine herrar, ett rent nonsens att komma fram med sådana skäl, då det är påtagligt, att det är summan af dessa 500,000 kronor i lastpenningar, som vid de tillfällen, då det är möjligt att lägga dem på varan, kommer att tynga på de importerade och exporterade varorna, och således kan man säga, att lastpenningarne under vissa förhållanden inverka äfven på varuomsättningen. Hvarje hinder, som lägges på transportmedlen, kommer sålunda att inverka på varuprisen.

*Om last-
penningarnes
afskaffande.
(Forts.)*

Sedermera säga emellertid reservanterna: »Det torde i allmänhet endast under låga eller nedgående fraktkonjunkturer inträffa, att sjöfartsnäringen icke öfverflyttar lastpenningeafgiften på varuomsättningen, utan nödgas i sista hand vidkännas densamma. Sedt från sjöfartsnäringens synpunkt gäller frågan alltså, huruvida med afseende å tider af betryck för denna näring en afskrifning af ifrågasvarande skattetitel kan anses påkallad.» Således erkänna reservanterna, att det i tider af betryck är sjöfartsnäringen, som drabbas af dessa lastpenningar, men de vilja ändå icke vara med om att borttaga dem. Hvarför då icke? Annars är det väl brukligt att just i tider af betryck för en näring försöka, om man kan på något sätt hjälpa den näringen; och hvad sjöfartsnäringen beträffar, så är det icke tillfälligt betryck, hvori den befinner sig, ett betryck, hvifrån den skulle kunna vänta att när som helst blifva qvitt, utan detta betryck har existerat under tiotals år med undantag af en liten fläkt då och då, som snart gått bort igen. Och ser man saken sundt, så måste man erkänna, att det finnes bra liten anledning att i detta fall i framtiden vänta någon förbättring. Men, säga reservanterna, man bör icke bevilja sjöfartsnäringen denna skattelindring emedan det skulle leda derhän, att 60 procent deraf skulle komma utlänningarne till godo och blott omkring 40 procent de svenska fartygens egare. Der komma vi tillbaka till ett argument, som den siste talaren och många med honom ofta oberopat. Jag har försökt öfvertyga dessa mina ärade motståndare om origtigheten af dessa siffror, men det hjälper icke. Det förhåller sig med detta argument — för att begagna ett uttryck af den siste talaren — precis på samma sätt som med Tors bockar, det kommer igen, huru ofta man än vederlägger det. Jag har varit uppe i generaltullstyrelsen och bedt om en statistik öfver lastpenningarne för att kunna visa, huru mycket deraf erlägges af svenska redare, och huru mycket af utlänningar. Jag har talat med generaltulldirektören själf, och han har sagt mig: vi hafva ingen statistik om den saken. Jag svarade, att jag fann det märkvärdigt, hvarpå han genmälde, att det skulle förorsaka alltför mycket besvär att föra en sådan statistik. Den värde talaren på norrköpingsbänken drager emellertid den felaktiga slutsatsen, att derför att sjöfarten från utlandet bedrivs till 60 procent af utlänningar och 40 procent af svenskar, så skulle 60 procent af

*Om lastpenningarnes
afskaffande.*
(Forts.)

lastpenningarne också falla på utländingar och 40 procent på svenskar. Denna slutledning är alldeles felaktig med anledning af de grunder, efter hvilka lastpenningarne utgå. Nu kunna ju herrarne säga, att icke heller jag anfört några bevis för min uppfattning. Men jag tror, att de, som hafva att göra med sjöfarten, ganska väl veta, att dessa lastpenningar hufvudsakligen drabba de svenska båtarna, som bedrifva den stora reguliera trafiken på utlandet. Om det t. ex. är ett utländskt eller svenskt fartyg som går till Norrbotten och der lastar trävaror, eller till Luleå eller Oxelösund och lastar malm, så kan det hända, att detta fartyg befraktas 4 å 5 resor med trävaror och många resor med malm. Är detta fartyg på ett tusen tons och inkommer i barlast, betalar detsamma 100 kronor i lastpenningar vid första resan under året in och lika mycket ut, d. v. s. 200 kronor för ett kalenderår. Är det deremot fråga om båtar, som gå reguliera turer, t. ex. från Stockholm, Göteborg eller Malmö till Östersjö- eller Nord-sjöhamnar, få de erlägga lastpenningar för hvarje resa in med last. Jag känner till sådana båtar, som göra 25 å 30 resor om året fram och tillbaka, hvarvid de medföra t. ex. kol på återresan från England, och de kunna få betala ända till 3 å 4 tusen kronor om året i lastpenningar. Jag tror därför, att man måste erkänna, att, då det hufvudsakligen är utländska fartyg, som föra de stora, skrymmande lasterna från Norrbotten, dessa få betala lastpenningar i en mycket mindre proportion än den ärade talaren och många med honom vilja påstå.

Nu säga reservanterna, att vi icke böra bevilja den af utskottet föreslagna afskrifningen af lastpenningarne, emedan den vinst, de svenska rederierna till äfventyrs kunde förvänta af lastpenningarnes borttagande, icke skulle, fördelad på de särskilda fartygen eller rederierna, kunna blifva nämnvärd i annat fall, än då fartyget gjorde tätare turer mellan Sverige och utlandet. Men jag är, som jag redan sagt, för min del alldeles öfvertygad, att den reguliera förbindelsen till öfvervägande del besörjes af svenska ångare, och jag anser det därför vara vår skyldighet att bidraga till, att denna reguliera trade allt mer och mer utvecklar sig, så att våra svenska fartyg kunna sätta sig fast på en viss trade och icke blott der betrygga sin egen förtjenst utan äfven hjälpa alla landets produkter ut på världsmarknaden så billigt som möjligt. Jag anser det sålunda icke vara välbetänkt af reservanterne att säga, att vi skola behålla lastpenningarne, emedan de äro till fördel för de reguliera linierna, ty deras uttalande borde gått i alldeles motsatt riktning. Jag måste tyvärr upptaga kammarens tid med att litet närmare förklara denna sak, ty jag befarar verkligen, att mången icke vet, huru dermed nu förhåller sig. I allmänhet är det nu så att, sedan ett rederibolag öppnat en ny trade, kan det under de första åren alls icke förtjena något derpå. Sedan kommer kanske ett år med en liten förtjenst, men så blir det dåliga tider igen. Rederiet fortsätter emellertid, då det icke kan rycka fartygen från trade, och fartygen måste gå, ehuru de endast ofta hafva dåliga laster. Rederiet har nemligen låtit bygga båtarna speciellt för en viss trade, och dessa båtar, som kanske kosta 7 å 800,000 kronor, lämpa sig icke för annan trade. Under

de första åren får rederiet sålunda icke skrifva af något på båtarne, och om det måste nedläggas fraktfarten, kan det icke för skäligt pris sälja fartyget, emedan det icke lämpar sig för allmän fraktfart. Ett sådant rederi står sålunda i kolossalt stor risk. Det är icke heller samma förhållande som med de rederier, hvilka bedrifva fraktfart mellan t. ex. Stockholm och Norrland och hvilka lägga upp sina båtar på vintern, ty de rederier, som drifva fraktfart på utländska hamnar, de måste låta sina båtar gå året om, äfven om de icke lemna någon vinst. De slita ut sina båtar utan att kunna afskrifva något på dem. De kunna i lyckligaste fall lemna en liten utdelning till sina intressenter, men när tiden är inne för nya pannor eller större reparationer, saknas reserverade medel dertill. Att så är förhållandet skall man lätt finna, om man ser igenom revisionsberättelserna för många större rederibolag. För några år sedan fanns också ett rederibolag i Malmö, som anropade Riksdagen om hjälp för att kunna existera, ehuru det naturligtvis ej lyckades.

Men bortsett från denna för rederierna sorgliga utsigt vill jag hemställa till eder alla, som drifva jordbruk eller industri, om dessa reguliera ångbåtslinier göra eder någon skada? För min del tror jag, att de tvärtom göra eder den största tjänst. Om ni har ett mejeri på landet och behöfver exportera smör, så viljen I icke anlita en båt, som utöfver bestämd tid uppskjuter sin afgang till utlandet, der I hafven marknad för ert smör, utan I hållen efter rederiet att låta båtarne afgå bestämda dagar och på bestämdt klockslag. Göra de icke det, så uppgör man icke nästa år aftal om varans transporterande med samma båtar. Samma är förhållandet med industrialster, som ni exportera. Jag vill därför be jordbrukarne, som utgöra denna kammares majoritet, samt industriidkarne att icke lägga tunga bördor på denna sjöfartsnäring, som är en nyttig tjänare till eder. För de fartyg, som gå på vestkusten, göra rederierna och kommunerna de största uppoffringar för att hålla öppet vatten och få ut edra varor, churu frakterna då alls icke motsvara kostnad och risk. Det synes mig då vara högst orättvist och oklokt att säga, att denna fraktfart skall betungas mer än annan, det bör vara tvärtom.

Jag vill nu litet närmare beröra anledningen, hvarför jag i år åter framkommit med denna motion. Vid 1893 års riksdag föll visserligen denna framställning vid gemensam votering. Första Kammaren hade nemligen afslagit, men Andra Kammaren bifallit samma förslag som bevillningsutskottet nu tillstyrkt. Jag ansåg emellertid, att sedan dess tillkommit några särskilda omständigheter, som borde föranleda Riksdagen att nu bevilja de af mig framställda anspråk. En af dessa särskilda omständigheter är, såsom motionen utvisar, att Köpenhamns frihamn öppnats. För att kunna uppdrifva sin sjöfart och utvidga sitt handelsområde har Köpenhamn nu nedsatt afgifterna för fartygen till ett minimum, och därför taga fartygen hellre frakter till Köpenhamn än till Sverige, särskildt Malmö eller Göteborg, der de få betala stora lastpenningar m. m. En annan omständighet är, att en stor del af mellersta Sveriges exportvaror tagit vägen öfver Kristiania i stället för öfver svenska vestkusthamnar, emedan Kristiania kan lemna en

*Om lastpenningarnes
afskaffande.
(Forts.)*

*Om last-
penningarnes
afskaffande.*
(Forts.)

del fördelar, som vi icke kunna erbjuda med afseende å afgifter å fartyg å varor. Vidare har Hamburg fått en stor frihamn, och inom kort skall Nord—Östersjökanalen öppnas. Hvilken inverkan denna kanal kan komma att utöfva på vår skeppsfart, det är ju svårt att säga, men jag fruktar för att vi icke kunna få någon fördel af densamma, utan snarare tvärtom. Slutligen har jernvägsstyrelsen träffat nya aftal om samtrafik med utlandet. Danmark, Tyskland, ja äfven Holland och Belgien hafva derigenom kommit i lättare förbindelse med oss beträffande varuutbytet, och äfven England torde snart komma i åtnjutande af samma förmån. Jag vill nu icke göra någon vidräkning med jernvägsstyrelsen för dessa aftal, emedan dertill skulle fordras ett vidlyftigare material än jag för närvarande förtogar öfver. Men det torde vara tydligt att, då jernvägens taxor hafva fallande skala i förhållande till vägens längd samt omfatta stora delar af kontinenten, sjötrafiken derigenom förorsakas skada. De fartyg, som i Nord- och Östersjöhamnar söka last för Sverige, hafva naturligtvis en svår konkurrent i färjtrafiken, då jernvägsstyrelsen nu ombesörjer fortskaffande af varor från snart sagdt hvilken ort som helst i Sverige och tvärtom. Jag hoppas emellertid, att herrarne skola erkänna, att detta allt bör hafva till följd, att man minskade de afgifter, som nu hvila på sjöfarten.

Reservanterne säga, att de icke kunna tillstyrka lastpenningarnes afskaffande, utan anse lämpligare att bereda sjöfarten andra lindringar, såsom ytterligare nedsättande af fyr- och båkafigternas m. m. och hafva de antagligen äfven premier eller subvention åt rederier i tankarne liksom konsulatsafgifternas nedsättande, något som *nu* icke kan komma i fråga. Hvad först fyr- och båkafigternas nedsättande beträffar, är det rådet ej mycket att tacka för, emedan dessa medel helt och hållet tillhöra sjöfarten. De användas nemligen, såsom bekant, till underhåll af fyrar och båkar samt för att hålla dem i så fullgodt skick som möjligt. Blir det sedan något öfver af dessa afgifter, kommer nog en nedsättning att ske utan Riksdagens hörande. Jag berörde nyss premier på sjöfarten, ehuru i utlåandet icke talats derom. Detta var nog sjöfartsnäringskomiténs älsklingsidé, och för mitt bolag skulle det vara en särdeles vacker present, om sådana infördes.

Men det synes mig dock, som om det aldrig borde ifrågakomma att taga emot dylika presenter. Jag tror, att sjöfartsnäringen likasom alla andra näringar sköter sig bäst, om den får hafva sin frihet, och sjöfartsnäringen är framför alla andra näringar i behof deraf, ty den arbetar icke blott på egna kuster utan på alla världens haf. Den måste derför hos oss åtnjuta samma frihet som på andra håll. Vi böra derför icke heller begära, att staten skall tillsläppa stora summor i premier åt denna näring, så framt det icke gäller postrouter eller någon viss för staten nödvändig trade till transatlantisk hamn. Tro herrarne för öfrigt, att ett förslag om premier åt sjöfartsnäringen, uppgående till flera hundratusen kronor, skulle kunna vinna bifall i denna kammare? Jag tror det icke!

Jag vill slutligen nämna en annan sak, som kammaren borde fästa sig vid. När regeringen vid 1885 års riksdag framlade proposition om lastpenningarnes borttagande, medgif Riksdagen borttagande

af 30 procent af dem, i likhet med hvad samtidigt beviljades för grundskatter och indelningsverk. Det lider icke något tvifvel, att icke detta var en rättvisa mot sjöfartsnäringen lika väl som mot grundskatternas innehafvare. Då denna fråga behandlades här i kammaren, yttrade några välvillige talare bland landtmännen, som ännu äro kvar i kammaren, att man borde afgöra denna fråga i sammanhang med grundskatterna. Vid urtima riksdagen gjordes också åtskilliga löften om rättvisa för de olika näringarne, den ena efter den andra, men hvad sjöfartsnäringen beträffar har den i stället för lättnader genom de höga tullarne fått ökade kostnader för fartygens proviantering och derjemte en afsevärd minskning i sin verksamhet, enär tullarne naturligtvis begränsa utsigterna till fraktförtjenst.

Under alla dessa förhållanden hade jag vågat hoppats, att herrarne nu icke skulle motsätta sig min begäran, och huru ledsamt än resultatet blifvit i Första Kammaren, der min motion blifvit afslagen med 78 röster mot 25, har jag dock den förhoppningen, att resultatet skall ställa sig bättre i den gemensamma voteringen. Jag var inne i kammaren, då frågan der var före, och åhörde diskussionen, och jag fann till min glädje, att det var protektionister, som förut vid denna frågas behandling 1893 röstade mot densamma, som nu röstade för. Och det är icke utan, att jag äfven i denna kammare väntar att få höra åtminstone någon protektionist uppträda för min äsigt, och att det vid omröstningen här skall blifva bättre resultat.

Jag tror icke, att mycket behöfver tilläggas; jag vill dock påpeka, att på kammarens bord för närvarande hvilar ett betänkande rörande billigare jernvägsfrakter för landtmannaprodukter. Jag vill för närvarande icke ingå i något som helst uttalande öfver detta förslag, ty jag har knappt hunnit läsa handlingarne, men jag tror, att herrarne böra vara lika angelägna om att söka ställa det så, att transportmedlen på sjön blifva rättvist behandlade, och jag kan försäkra herrarne, att de afgifter, som kvarstå, äfven om lastpenningarne borttagas, äro mer än tillräckliga att göra sjöfartsnäringen ganska stora bekymmer.

Jag skall icke för ögonblicket besvara herrarne mera, men jag vill säga, att ehuru jag i min motion begärt att få lastpenningarne afskrifna i sin helhet, jag dock funnit, att det är omöjligt, och derfor vill jag nu, herr talman, be att få yrka bifall till det förslag, som framkommit från bevillningsutskottet, samt afslag å reservanternas hemställan.

Häruti instämde herrar *Lilljeqvist* och *Falk*.

Herr Danielson: Jag tror, att motionären verkligen icke hade skäl för det yttrande han fälde, att det skulle vara endast protektionister, som vore emot detta förslag. För min del vill jag åtminstone säga, att jag som protektionist icke har haft några betänkligheter deremot, men det har funnits andra skäl, som göra, att det tyckes mig mindre välbetänt att nu bifalla utskottets hemställan. Det är nemligen det förhållandet, att det icke är på något sätt utredt eller med en enda siffra antydt, om våra fartyg i utlandet skulle

*Om last-
penningarnes
afskaffande.
(Forts.)*

Om last-
penningarnes
afskaffande.
(Forts.)

hafva samma förmåner som *de utländska* här, derest lastpenningarne afskrefves. Hafva icke våra fartyg i utlandet sådana förmåner, hvarför skola vi då skänka utlänningarne en summa af 300,000 kronor om året? Vore det icke mera skäl, att utlänningarne hade samma skyldighet som nu, då de idka sjöfart på våra kuster, att betala dessa lastpenningar? Jag tror, att man bör taga saken i betraktande, när våra handels- och sjöfartsförhållanden komma att omordnas. Vore det icke då skäl att hafva detta att bjuda på och säga: om vi få motsvarande förmån hos eder, så skolen I få denna förmån hos oss. Men att nu, när handels- och sjöfartsförhållandena äro bundna genom traktater, skänka utlänningarne ytterligare förmåner, tycker jag vara obetänksamt, helst som ingen utredning erhållits i denna motion. Det har talats om allt, som rör våra inländska förhållanden, men icke ett ord om detta. Jag tycker emellertid, att detta är en extra gåfva till våra handelstraktater, som vi icke böra skänka bort.

Icke kan jag heller tro, att lastpenningarne äro så tyngande, som motionären påstår. Jag vill medgifva, att det kunde vara skäl att lätta de förhållanden, under hvilka sjöfartsnäringsen arbetar, men anledningen till att jag ej kan vara med om motionen är, att vi på detta sätt skulle gifva utlänningen en gåfva, som jag tycker, att det icke vore något skäl att skänka honom.

Vidare vågar jag påstå, att den inrikes sjöfartsnäringsen blifvit betydligt lättad, och jag tror, att äfven de, som idka utländsk skeppsfart, genom att hafva fått skeppsmättningsförordningen till stånd, som ger dem mindre afgiftspligtigt tontal, hafva fått en lättnad. Dessutom har den inrikes sjöfarten blifvit helt och hållet befriad från fyr- och båkafgifterna. Sjöfartsnäringsen har sålunda icke blifvit pålagd några bördor, som den siste talaren antydde, utan utvecklingen har tvärtom gått i den riktningen, att man sökt lätta de förhållanden, under hvilka den arbetar.

Jag vill ännu en gång erinra om, att det icke kan vara välbetänkt att gifva bort denna förmån, innan man kan bereda de fartyg, som gå i utrikes fraktfart, någon motsvarande lindring. Jag tycker åtminstone, att det är olämpligt. Kan motionären komma med en utredning, hvaraf framgår, att man kunde ordna förhållandena så, att dylika utgifter icke drabbade våra fartyg, då de gå i utrikes fraktfart, utan de i utlandet finge motsvarande förmåner, då kunde ju Riksdagen taga frågan i ompröfning. Ty denna afgift synes mig vara något, hvarmed man i detta afseende skulle kunna, om jag så får säga, byta till sig förmåner, när man skall afsluta andra handels- och sjöfartstraktater än de nu gällande.

Jag ber att på dessa skäl få yrka bifall till reservationen.

Herr Ivar Månsson: Jag ber att få säga, att om vår sjöfartsnärings skall vänta på lättnader, till dess det kommer att visa sig, huru det kommer att gå med afseende på traktaterna med främmande magter, så tror jag att det skulle blifva klent för den under så lång väntan. Ty dels är det ju så, att det är lång tid till dess, och dels är det väl så, att utlänningarne icke skulle fästa sig så synnerligen mycket vid detta lilla belopp, som de utländska fartygen här skola

*Om last-
penningarnes
afskaffande.
(Forts.)*

erlägga. Det förefaller mig därför, som om detta skäl skulle vara något långsökt, om jag så får säga. Jag har inom utskottet icke kunnat motsätta mig de billiga och, som det synes mig, rättvisa kraf, som i detta afseende komma från sjöfartsnäringsens representer. Jag har icke kunnat frigöra mig från den tanken och den åsigten, att dessa lastpenningar äro ett slags grundskatt, som är lagd på dessa fartyg, och en extra skatt eller extra afgift utöfver den vanliga beivringen. Jag anser denna afgift så nära beslägtad och så nära jemförlig med våra grundskatter och vårt indelningsverk, att jag icke kan finna det rätt, att, då dessa skatter blifvit reglerade, nu bibehålla denna särskilda skatt på fartygen. Dessutom anser jag och har länge ansett, att vi göra bra litet, ja, allt för litet för vår sjöfartsnäring, och det har också visat sig, att vi i detta afseende icke äro jemförliga med andra länder, oaktadt det, till följd af så väl vårt läge som våra förhållanden i öfrigt, nästan borde vara motsatsen. Det synes mig, som om vi borde, så vidt det är möjligt, söka uppmuntra denna näring, ty vi måste väl medgifva, att den är egnad att spela en stor och afgörande roll för hela vårt land. Här gifves nu ett tillfälle att kunna göra någonting för denna näring, och då kan jag icke rygga tillbaka för att vilja göra det, synnerligast med det efter min mening berättigade, som ligger i att, då vi jordbrukare, utom de 30 procent, som Riksdagen 1885 beslöt att afskrifva, sedermera äfven fått resten af grundskatterna och indelningsverket afskrifven, också sjöfartsnäringsen nu komme i åtnjutande af samma förmån beträffande dessa lastpenningar. Det är, som jag nämnde, en särskild skatt, utom den, som idkarne af denna näring hafva att erlägga för sin inkomst. Och den omständigheten, att man nu icke kan befria de svenska redarne från detta onus, utan att de utländska fartygen få nytta deraf, tror jag icke böra förhindra oss att vidtaga det steg, som här är i fråga. Att de utländska fartygen få nytta af det, kan enligt min mening icke hjälpas. Jag ber herrarne tänka på hvad motionären uttalat, nemligen att det i alla fall är de reguliera turerna, som hårdast drabbas af denna utgift, och i de flesta fall är det svenska fartyg, som göra dessa turer. Vi veta nog, att det dess värre på skånska kusten och mellan Skåne och Danmark icke så är förhållandet, men måhända kan det vara möjligt att i en framtid få ändring deruti. Jag har i färskt minne den förfärliga skada, som drabbade oss der nere, när de reguliera turerna på England slutade, och jag tror, att de, som hafva någon kännedom om den skada detta tillfogade oss, skola vara måna om att om möjligt få sådana reguliera turer å nyo till stånd och uppmuntra vår sjöfartsnäring, så att den kan taga några steg framåt.

Det är af dessa skäl, som jag icke kunnat motsätta mig det enligt min åsigt rättvisa kraf, som ligger i motionärens förslag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Olsson* i Ornakärr.

Herr *Bokström*: Lika med den näst föregående talaren anhaller jag att få ställa mig på motionärens sida i fråga om det yrkande, som han har gjort.

*Om last-
penningarnes
afskaffande.*
(Forts.)

En ärad talare på ölandsbänken hade åtskilliga betänkligheter mot ett bifall till det gjorda yrkandet och särskildt den betänkligheten, att det icke vore utredt, huruvida motsvarande lindring skulle komma att beredas svenska fartyg i utländska hamnar. Så vidt jag icke blifvit origtigt underrättad, finnes det icke i utlandet en så beskaffad afgift på sjöfartsnäringen som den här från 1600-talet kvarstående, sålunda mer än sekelgamla orättvisan.

De utländska fartyg, som fortfarande besöka våra hamnar, skola genom en eftergift i detta afseende visserligen icke befrias från afgifter. De betala i likhet med de svenska fartygen afgifter till fyr- och båkanstalterna och få sålunda till dem erlægga sin anpart. När man rundt omkring oss ser, hvilka ansatser som göras för att underlätta rörelsen och draga trafiken till sig genom t. ex. inrättande af frihamnar och nedsättande af hamnumgålderna till det lägsta möjliga, så kan man nästan tycka, att det svenska folket med hänsyn till sin sjöfartsnäring är förblindadt, då det icke vidtager några steg i samma riktning.

Det är på grund af den starka konkurrens, som på detta område botar att taga fart, som jag för min del anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr *Wijkander* förklarade sig instämma med herr Bokström.

Herr Petersson i Runtorp: Herr grefve och talman! Jag vill ej betvifla, att sjöfartsnäringen likasom nästan alla andra näringar kan vara i betryck, och jag vill icke motsätta mig någon lättnad, som kan komma den till godo, men jag tänker då på den svenska sjöfartsnäringen och icke på den utländska. Jag kan icke förstå, huru den svenska sjöfartsnäringen skall få någon nytta af borttagandet af dessa lastpenningar, på hvilka staten skulle förlora en half million, deraf 60 procent skulle gå till utlänningen, för att han skulle komma att täfja med oss. Detta går icke in i mitt hufvud, och tillägger jag, att kanske norrmännen komma och dela de 40 procenten med oss, så begriper jag icke, huru man kan resonera om att detta skall vara till gagn för den svenska sjöfartsnäringen. Vill man hjälpa den svenska sjöfarten, så har jag visst icke något emot det, men då måste man hitta på något, som kommer den svenska och icke den utländska sjöfartsnäringen till godo.

Man har jemfört denna sak med grundskatternas afskrifning. Ja, à la bonne heure, men då fick icke utlänningen några 60 procent, utan lindringen kom det svenska jordbruket till godo. Jag är icke sjöfarande och har icke mycket begrepp om sjöfart, men det förstår jag, att det är en dålig affär för Sverige att gifva bort en half million kronor, deraf den svenska sjöfartsnäringen får blott några få procent.

Jag yrkar bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Melin: Blott ett par ord med anledning af talarens på ölandsbänken uttalande och: hvad han yttrade om utredning. I det hänseendet skall jag bedja att få hänvisa honom till den utredning,

som förut framlagts i denna fråga både 1885 och 1893, och jag tror icke att han kunnat begära vidare utredning, om han läst handlingarne. Hvad jag önskat är just att vi skulle få sådana villkor, att vi här i Sverige skulle blifva likställda med utlandet — exempelvis Danmark.

Om lastpenningarnes afskaffande.
(Forts.)

Hvad skeppsmätningen beträffar, så hafva vi visserligen nyligen fått en ny förordning, men den är tyvärr icke af den beskaffenhet, att den kan duga länge. Jag arbetade mycket för att få en annan regel gällande, men det gick icke. Sedan denna förordning kom ut, hafva flera länder såsom Tyskland, Norge och Danmark antagit den af mig föreslagna mätningsregeln, och nu är det blott Ryssland och Belgien, som hafva samma förordning som Sverige. Jag hoppas därför, att vi snart nog må få en ny skeppsmätning och derigenom blifva likställda med alla stora nationer. — En sådan förordning för öfrigt kan icke vara till så stor fördel för rederinäringen, att man blott därför kan låta bli att taga bort dessa lastpenningar.

Samme talare sade vidare, att sjöfarten icke hade så stora bördor. Jag tror icke, att han är den rätte mannen att bedöma den saken, och min tro är, att sjöfartsnäringen är i kanske större betryck än jordbruksnäringen.

Hvad herr Petersson i Runtorp beträffar, så höll han fortfarande på de 60 procenten, hvilket jag påstår vara alldeles origtigt. Jag kan visserligen icke bestämdt säga procenttalet, som kanske kan uppgå till 40 å 50 procent, kanske icke dertill, men skulle det vara så och utländingen sålunda tillskyndades en fördel af 200,000 kronor, så tror jag, att en stor del af detta belopp bör anses falla på varuomsättningen och icke blott på den utländske redaren. För öfrigt vill jag påpeka, att det med Sveriges kapitalstyrka är alldeles otänkbart för oss att kunna ensamma drifva all den sjöfart, som behöfves för vårt land, ty då våra fartyg måste gå till utlandet med laster, så skulle vi icke hafva tillräckligt med fartyg hemma, om icke utländingen hjälpte oss. Alltså, på samma gång som jag vill vara med om att bereda en fördel för den svenska sjöfartsnäringen äfvensom andra näringar genom borttagande af lastpenningarna, kan jag icke gå in på något förslag att skapa olika förhållanden för utländska och svenska fartyg.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Friherre von Schwerin: Det enda skäl, som egentligen anförts mot det föreslagna afskrifvandet af lastpenningarna, är att det skulle komma utländingen till godo. Om nu så vore förhållandet, så kunde man tänka sig, att vår svenska sjöfartsnäring derigenom skulle blifva illa ställd i förhållande till den utländska, men då nu den svenska sjöfartsnäringens egna representanter påyrka denna ändring, så måtte det icke vara så farligt bestämdt med detta, ty jag antager, att sjöfartsnäringens idkare sjelfva bäst hafva reda på, hvad som kan vara till deras lättnad och nytta i den hårda täflan, de hafva att utstå för att hålla sig uppe i dessa svåra tider. Men det är märkvärdigt, att så snart man vill söka hjälpa upp denna, en af våra betydligaste näringar, så skall man alltid stöta på hinder från ett visst håll, från en större

Om lastpenningarnes afskaffande. stad i östra Sverige, och man möter derifrån alltid ett konsekvent motstånd, då det är fråga om frihamnar, frilager eller som nu om lastpenningarnas afskaffande.

(Forts.)

Det är nog, som min ärade granne herr Ivar Månsson i Träåsade, af stor vikt att söka upphjelpa vår sjöfartsnäring, och man bör därför göra något. Samme talare antydde något om ett ångbåtsbolag i södra Sverige, och jag, som haft det sorgliga uppdraget att vara revisor i detta bolag, kan intyga, att det gått ikull och upplösts, sedan hela aktiekapitalet strukit med. Som sagdt, jag har varit revisor deri och sett, hvad det kostade att söka uppehålla den trade, vi hade mellan England och södra Sverige. Bolaget kallades Sydsvenska ångfartygsaktiebolaget. Med hvilka afgifter sjöfarten är betungad, kunna herrarne se på sidan 5 i utskottets betänkande, och herrarne kunna sedan tänka sig utgifterna för ett fartyg om 1,000 tons, som en gång i veckan skulle gå till England med landtmannaprodukter och sedan för billigt pris tog kol tillbaka i återfrakt. Tro herrarne, att det var roligt för bolaget att, ehuru det är efter år gick med förlust, dessutom få betala lastpenningar, hvilka efter 10 öre per ton för ett fartyg om 1,000 tons, hvilket gjorde 52 resor om året, uppgingo till cirka 5,000 kronor. Detta var verkligen betungande, då vi ändock hade så svårt att upprätthålla trade, och vi skuro icke heller guld med täljknifvar. Bolaget gick slutligen omkull, närmast på grund af det engelska kreatursimportförbudet. Detta är en af de få äldre skatter, som ännu qvarstå, medan nästan alla andra blifvit reglerade, och jag kan därför icke förstå, hvarför man nu icke vill borttaga den, i synnerhet då den enligt min åsigt är mycket orättvis och det dessutom är fråga om en så obetydlig sak som en afskrifning på tio år, hvilket för svenska staten gör 50,000 kronor om året. Vi jordbrukare hafva fått våra grundskatter afskrifna, hvilket också erkännes var af nöden, men då böra vi väl också visa, att vi kunna vara resonliga och rättvisa mot andra, och därför vilja afskrifva den enda så att säga grundskatt, som ännu fins kvar, nemligen den på sjöfartsnäringen, hvilken är i en så betryckt ställning.

Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Bengtsson* i Gullåkra, *Åkesson* och *Nyström* instämde i detta yttrande.

Herr *Zetterstrand*: Den fråga, hvarom Andra Kammaren nu går att fatta beslut, är af en ganska stor betydelse. Det gäller här att bestämma sig för eller mot en afskrifning successivt under 10 år af en ordinarie statsinkomst på en half million kronor, och jag tror därför, att, innan man går till afgörandet af en sådan fråga, hvar och en bör söka göra klart för sig, huruvida de fördelar, som kunna följa af en dylik afskrifning, motsvara de uppoffringar, som statskassan skulle komma att genom afskrifningen få vidkännas.

Jag skall då till en början medgifva, att afskaffandet af denna liksom af hvarje annan med densamma närbesläktad afgift skall i någon mån befrämja varuutbytet och handelns intressen, och från denna synpunkt förvånar det mig icke alls, om särskildt personer

med frihandelsåsigter skulle vara med om någon reducering af statsverkets inkomster för vinnande af ett dylikt mål, men i detta ärende har icke betonats hvarken i handlingarna eller under diskussionen annat än att syftet med lastpenningarnes borttagande hufvudsakligen skulle vara att upphjelpa den svenska sjöfartsnäringen, och därför är det blott ur denna synpunkt, som jag nu vill skärskåda frågan.

Först vill jag säga, att jag, i likhet med alla, som hafva uppträdt mot afskrifningen, väl inser, att den svenska sjöfartsnäringen är tryckt och arbetar under svåra förhållanden, hvadan äfven jag gerna vill understödja denna näring, som ostridigt är i stort behof af hjelp. Men, mina herrar, här har framhållits, att om genom lastpenningarnes borttagande någon fördel vinnes för sjöfartsnäringen, så kommer denna fördel till en stor del utlåndingen till godo, och medan handlingarna tyckas visa, att det skulle vara 60 procent, som lända främmande fartyg till favör, så har till och med motionären sjelf medgifvit, att utaf afskrifningsbeloppet 45 å 50 procent skulle tillgodokomma utlåndingen.

Det är således under alla omständigheter ostridigt, att icke hela det stora belopp, som man tänkt uppoffra, skall komma den svenska sjöfartsnäringen till godo. Men jag vill gå ännu längre och påstå, att den svenska sjöfartsnäringen icke har någon fördel alls häraf — åtminstone icke någon nämnvärd fördel. Ty när denna afgift, såsom vi alla känna, blifvit satt till lika belopp, 10 öre per ton, för hvarje fartyg, som förmedlar fraktfart emellan Sverige och utlandet, svenskt eller utländskt, blefve ju följden, att skeppsredarne, efter borttagandet af denna afgift, skulle komma att sänka frakterna med ett lastpenningarne motsvarande belopp. Jag tycker det faller af sig sjelft. Men för att herrarne icke skola tro, att detta är ett påhitt af mig, skall jag be att få framhålla hvad år 1885 yttrades af statsministern. Han säger i sitt anförande till statsrådsprotokollet: »Uppenbart är, att, då vid uppgörande af fraktslut lastpenningarne måste ingå såsom en faktor vid fraktens bestämmande, denna i allmänhet stegras med ett mot berörda afgift svarande belopp, hvilken stegring åter i de flesta fall drabbar den fraktade varan.» Genom sin fullkomliga anslutning till detta yttrande har ju uppenbarligen utskottet sjelf sagt, att den af utskottet föreslagna åtgärden icke i någon nämnvärd mån gagnar sjöfartsnäringen.

Här har tillika förut framhållits under diskussionen i dag, att sjöfartsnäringens målsmän äro så angelägna att få bort denna skatt. Men jag ber att få anföra hvad utskottet i det afseendet sjelf sagt på sidan 5: »Anmärkas bör slutligen, att sjöfartsnäringskomitén i sitt den 12 september 1890 afgifna underdåniga betänkande äfven yttrat sig angående frågan om lastpenningarne, hvarvid komitén, som föreslog åtskilliga andra åtgärder för sjöfartens upphjelpande, emellertid icke fann skäl att förorda denna afgifts borttagande.» Således har icke ens sjöfartsnäringskomitén ansett denna åtgärd var så synnerligt lämplig för att bereda lättnad åt sjöfartsnäringen. Men, mina herrar, jag vill gå ändå längre. Jag vill påstå, att denna afgifts borttagande skulle i viss mån kunna verka skadligt för sjöfartsnäringen, på det viset nemligen, att när man har den uppfattningen som jag,

*Om lastpenningarnes
afskaffande.
(Forts.)*

*Om lastpenningarnes
afskaffande.*
(Forts.)

att lastpenningarnes borttagande alls icke skulle medföra något gagn, men näringen behöfver understöd och ett kraftigt understöd, denna åtgärd då, om sjöfartsnäringens målsmän framdeles komma och begära understöd, alltid kommer att ligga dem emot, ity att man då kommer att säga: ni hafva redan fått 500,000 kronor om året för sjöfartsnäringens upphjelpande, hvad vilja ni då, att vi mera skola göra? — Jag påstår därför, att i detta hänseende afskrifningen skulle komma att indirekt skada näringen. Här har vidare sagts, att dessa lastpenningar skulle kunna betraktas som en slags grundskatt för fartyg och att de till och med skulle vara jemförliga med indelningsverket. Huru i all rimlighets namn vill man jemföra lastpenningar med dessa skatter, i synnerhet när lastpenningarna till stor del drabba icke svenska utan utländska fartyg, ja exempelvis skola påföras ett italienskt eller ett brasilianskt fartyg, som en gång under sin tillvaro besöker svensk hamn.

På grund af hvad jag nu anført vill jag sluta med att anhålla om afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Melin: Med den siste talarens åsigt förundrade det mig icke, om han, ifall han vore skeppsredare, komme in med en begäran om särskildt understöd för sjöfartsnäringen. Men det är just hvad jag tror att sjöfartsnäringen bör akta sig för. Ty den begär icke understöd, utan rättvisa; och nu har man uttalat den önskan, att man måtte få bort en af de afgifter, som hvila på transportmedlen, så att alla transportmedel blifva i det fallet likställda. Jag kan icke förstå, hvarför ett fartyg skall vara mera belagdt med dylika afgifter än en jernväg eller en spårvagn, som användes till transport. Det är alldeles otänkbart, att det ligger någon rättvisa i denna afgift. Och jag vågar att bestrida den ärade talarens anmärkning angående det, att det icke skulle vara någon annan än sjöfartsnäringen, som har nytta af denna afgifts afskaffande. Det är ett misstag. Ty både i år och vid föregående tillfällen har gång på gång, särskildt år 1885, tydligt och klart framhållits, att det både är sjöfartsnäringen och den lastade varan, som äro beroende af denna afgift och som drabbas af densamma.

Beträffande det han nämnde om de utländska fartygen, är det tydligt att sjöfarten måste vara lika för de olika nationerna. Den tiden är förbi och den kommer aldrig mera tillbaka, när man lade vissa afgifter på de utländska fartygen och andra på de svenska. Ty vi få icke anse den utländska redaren såsom en fiende. Borttager man därför lastpenningarne, så kommer denna åtgärd naturligtvis de flesta näringar till godo.

Herr Ljungman: Jag ber att få hemställa till herr Zetterstrand, om han icke tror, att det vore till fördel för de enskilda jernvägarne, i händelse på dem vore lagd en skatt, ungefärligen som förhållandet är i Ryssland, att de blefve befriade från en sådan skatt. Jag tror att han måste erkänna, att skatt, lagd på den rörelse, som jernvägar, fartyg och dylika transportmedel bedrifva, dock är till hinder för rörelsen, och att befrielse från sådana bördor bidrager till

rörelsens utveckling. Jag anser visserligen för min del, att det vore fördelaktigare för sjöfartsnäringsen, om statsverket åtog sig att för rikets fartyg betala *konsulatsafgifterna* och vi finge hafva lastpenningarne qvar, än att afskrifva dessa senare. Men det är dock en fördel att slippa lastpenningarne. Man vinner då åtminstone *något*; och därför anholder jag att få instämma med herr Melin.

Om lastpenningarnes afskaffande.
(Forts.)

Herr Waldenström: Jag skall också ställa mig på motionärens sida, och det därför att jag anser det orimligt, att transportmedel i ett fall skola vara belagda med en beskattning, som icke ligger eller kan läggas på andra transportmedel. Det må vara hvem det vara vill, som denna eftergift kommer till godo: är det rättvist, att afgiften efterskänkes, så bör den efterskänkas.

Här är anfördt, att denna afskrifning skulle till stor del komma utländska fartyg och redare till godo. Detta är alldeles icke något skäl för afslag, ty på det skälet kunde man sätta sig emot hvarje lättnad, som föreslås för samfärdseln. Här är t. ex. i ett utskotts-betänkande föreslagen en nedsättning af jernvägsfrakterna för landtmannaprodukter. Jag undrar, om den talare, som nyss uppträdde mot lastpenningarnas borttagande, skall, då detta betänkande kommer före, motsätta sig en sådan fraktnedsättning för landtmannaprodukter på den grund, att om vi medgifva den, så kommer nedsättningen äfven den utländska spanmålen till godo. Männe han då skall säga: hvarför skola vi skänka utländingen lägre frakter på våra jernvägar utan att få motsvarande nedsättning för våra varor på hans?

Detta skäl tycker jag således icke kan användas mot borttagandet af här ifrågakvarande skatt, och jag ställer mig därför som sagdt på motionärens sida.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Jonsson* i Hof och *Ohlsson* från Vexjö.

Herr Dahn: Herr talman! För så vidt jag har mig bekant, finnes ingen skatt i andra länder, motsvarande hvad vi kalla lastpenningar. Detta med afseende på det yttrande, som fälles af talarerna på ölandsbänken.

Jag vill derjemte framhålla, att de reguliera turer, som ångbåtar från Sverige göra på t. ex. England eller något annat land, äro att betrakta som ett slags förlängning af våra banor; och likasom man hyser den önskan, såsom den siste talaren yttrade, att få trafikknaderna nedsatta på jernbanorna för exportartiklar från de inre delarne af landet, så önskar man äfven samma kostnaders nedsättning för förlängningen af dessa banor, d. v. s. för de reguliera turerna öfver hafven. Men då lastpenningarne just utgöra ökade kostnader för förlängningen af dessa banor, så kommer man genom deras borttagande att handla i full harmoni med deras åsigt, som önska åstadkomma billigare trafik på våra banor.

Enligt min tanke är hvad utskottet föreslagit här, nemligen afskrifning af en tiondedel af lastpenningarne under loppet af 10 år, en ren obetydlighet. Skulle åtgärden hafva medfört en riktigt effektiv

*Om last-
penningarnes
afskaffande.*
(Forts.)

verkan, så borde hela beloppet hafva afskrifvits på en gång. Men under för handen varande omständigheter har jag ingenting annat att yrka än bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Mörap: Herr talman! Jag skall endast be att få rätta ett misstag, som herr Zetterstrand gjorde, då han sade, att vi stå i begrepp att afskrifva en ordinarie statsinkomst. Det är icke så. Denna afgift är en bevillning. Den ingår bland tullmedlen, och jag betraktar den som en särskild skatt, lagd på sjöfartsnäringen.

Jag har varit med förut att bifalla de framställningar, som gjorts i enahanda syfte som nu, och jag kan därför icke annat än vara med om det förslag, som bevillningsutskottet här framlagt. Sjöfartsnäringen är kanske den allra mest tryckta näring, som finnes i vårt land för närvarande. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Liljeholm* instämde häruti.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölles.

§ 6.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 18, angående stämpelafgiften, och

n:o 19, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

§ 7.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 16, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 60, 61, 73 och 77 regelesformen.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att berörda, inom Andra Kammaren af herr *A. V. Ljungman* väckta motion, n:o 166, i förevarande del icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr *Ljungman*, som inom utskottet varit af skiljaktig mening, och nu yttrade: Beträffande föreliggande förslag skall jag be att få yttra några ord. Som bekant, härrör 60 § regelesformen dels från

ett förslag, utarbetadt af landshöfdingen af Håkansson, dels från konstitutionsutskottet vid 1809 års riksdag. Den förra delen af paragrafen är skriven med syfte att inskränka, den senare delen för att bevara Riksdagens beskattningsmagt. Det är ju gifvet att, med den korta tid, man 1809 hade på sig för affattandet af denna §, den blifvit en af de allra otydligaste i regeringsformen och sådan, att den helt visst i många hänsenden tarfvar förbättring. År 1866 ändrades så väl § 60 som den näst föregående på ett sätt, som ytterligare ökade svårigheterna. Kongl. Maj:t ålades nemligen enligt 59 § att föreslå, huru statsverkets behof skall fyllas genom bevillningar. Sådant var dessförinnan Riksdagens ensak; och den ändring, som då skedde, har fört med sig, att, när Kongl. Maj:t föreslår åsättandet eller förhöjandet af tull- eller accisagift, det kan dröja månader, innan Riksdagen fattar beslut i ämnet. Detta kan åter föranleda åtskilliga spekulationer, hvarigenom statens vinst af sådan afgift mycket minskas och för öfrigt vållas stor osäkerhet i affärsrörelsen. Jag har föreslagit i min motion ett sätt att afhjelpa dessa olägenheter, nemligen att Kongl. Maj:t skulle få ett slags preliminär beslutandemagt i saken, men att det skulle åligga statsverket att af det enligt preliminärt beslut uppburna återgälda hvad den af Kongl. Maj:t föreslagna afgiften komme att understiga den af Riksdagen fastställda. Emellertid kan det vara möjligt, att det sättet att lösa frågan ej är det bästa, och man får i sådant fall försöka något annat sätt, som ännu bättre undgår de svårigheter, hvilka alltid måste följa af en sådan bestämmelse som den nämnda i § 59 gifna. Man kunde t. ex. tänka sig, att 59 § ändrades derhän, att det ej vid statsverkspropositionens aflemnande åläge Kongl. Maj:t att framställa förslag, *huru statsbehofven skulle fyllas genom bevillningar*, utan att detta kunde ske senare, när behofven blifvit af Riksdagen erkända, och att Kongl. Maj:ts proposition derom då finge, efter ändring af §§ 34 och 54 i riksdagsordningen, lemnas direkt till bevillningsutskottet, hvarjemte behandlingen i kamrarne möjligtvis kunde något förkortas, så att man derigenom undginge så mycket som möjligt olägenheten af de spekulationer, som alltid föranledas derigenom, att dylika förslags afgörande kräfver längre tid, än ytterst nödigt är.

Vidare har jag i min motion sökt åstadkomma ett förtydligande derhän, att äfven beträffande *ersättningsavgifter* det blefve klart, hvem det tillkommer att fastställa desamma.

Äfvenledes har jag trott, att man behöfde i grundlagen en bestämmelse, hvarigenom sådana avgifter, som utgå för en näring till den näringens eget främjande, blefve bevarade för sitt ändamål. Det har nemligen föreslagits särskildt vid denna riksdag af olika motionärer, att dylik afgift skulle åsättas för vinnandet af en förbättrad skogsvärd, och vi hafva redan förut för sjöfarten tvenne dylika avgifter, fyr- och båk- samt konsulatafgifterna, och jag tror, att erfarenheten visat, att man behöfver grundlagsenligt skydd åt dylika avgifter, på det att de ej i hast må förbrukas för andra ändamål eller förvandlas till ett slags nya grundskatter.

I öfrigt har jag föreslagit sådan ändring i 73 §, att den skulle öfverensstämma med ändringarna i 60 § och de beslut, Riksdagen

fattat beträffande *utskrifningar* efter värnpligts- och requisitions-lagarnes bestämmelser. Slutligen har jag tänkt det vara nödigt, att man i 77 § finge bestämmelser, hvarigenom för statens *jernvägar* komme att gälla samma stadganden, som för kronans fasta egendom i öfrigt, d. v. s. för domäner och skogar.

Då emellertid frågan är af stor omfattning och det fordras *mycket lång tid*, innan man i riksdagen binner bestämma sig för sådana förändringar af grundlagen, som de nu föreslagna, så har jag ej gjort mig några förhoppningar om, att under den närmaste framtiden denna fråga skulle blifva löst, utan endast med min motion afsett att *förbereda hennes framtida lösning*. Jag har för den skull intet yrkande att göra.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Efter föredragning vidare af konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 62 och 69 regeringsformen samt § 65 riksdagsordningen, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att herr *Ljungmans* motion n:o 166 icke heller i denna del måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, anförde

Herr Ljungman: Äfven beträffande denna fråga skall jag be att få yttra några ord.

De paragrafer, som här åsyftas, äro mycket otydliga och tarfva helt visst både att kompletteras och göras klarare. Det har ofta händt, att kamrarne stannat i olika mening om huruvida gemensam votering skulle ega rum eller ej; och den praxis, man haft rörande tillämpningen af särskildt 65 § riksdagsordningen, har vexlat under olika tider och varit i hög grad osäker.

Först har man varit oviss om huruvida med orden »*statens reglerande*» i 69 § regeringsformen afsåges blott och bart utgiftsstaten eller både utgifts- och inkomststaten. Det torde dock vid grundlig granskning vara tydligt, att uttrycket innefattar äfven inkomststaten; men för öfrigt är det gifvet, att det vore en vinst att få samma uttryck använt äfven i 65 § riksdagsordningen, ty det har varit vanligt, att man tolkat denna senare paragraf så, att den skulle innebära en de gemensamma voteringarne inskränkande förklaring af 69 § regeringsformen. Orden »*statens reglerande*» torde för den skull kanske böra ändras till »*inkomst- och utgiftsstatens reglerande*».

Det kan ej bestridas, att det är alldeles nödvändigt att erhålla en bestämmelse derom, att gemensam votering skall ega rum äfven i fråga om sådana »*allmänna afgifter*», som icke äro »*bevillningar*», så vida nemligen den bestämmelse, som finnes i 60 § regeringsformen om dylika »*allmänna afgifter*», skall blifva effektiv. Detsamma gäller om kronans *fasta egendom*. Ty eljes kan man riskera, att de »*grunder*», hvarom 77 § regeringsformen talar, aldrig komma till stånd, under det att deremot gemensam votering om »*bortförpaktande* eller afhändande af kronans inrättningar eller inkomster» väl torde,

om först nämnda förtydligande eger rum, såsom inverkan på statsregleringen vara, i de flesta fall åtminstone, själfklar utan särskild bestämmelse derom.

Det torde vidare kanske ock vara nödvändigt att erhålla en bestämmelse derom, att man får votera gemensamt äfven om godkännande eller uppsägande af *handels- och sjöfartstraktater*. Ty såsom nu är förhållandet, kan man verkligen riskera, att, der en sådan traktat är nödvändig för landet, men kamrarna stannat i olika beslut och sammanjemkning icke kan ske, frågan kommer att till landets skada helt och hållet förfalla. Slutligen har det visat sig, att gemensam votering ej kunnat ega rum om *vilkor*, som skola fästas vid föreslagna eller äro fästa vid redan beviljade statsanslag. Jag tror för min del, att det är nödvändigt att få ett tillägg, som för dylika fall med vissa inskränkningar möjliggör gemensam votering äfven om sådana vilkor. Men naturligtvis framkallar ett sådant tillägg återigen en sådan bestämmelse, att missbruk ej kan ega rum. För min del tror jag, att de svårigheter, reformen i fråga erbjuder, ej äro så synnerligen stora, som utskottet tyckes föreställa sig. Ty det gäller i själfva verket icke mer än blott och bart förhindrandet af vådliga missbruk.

Då emellertid de omhandlade frågornas lösning onekligen företer stora svårigheter att öfvervinna och då man ej kan hoppas, att desamma skola helt hastigt kunna undanrödjas, har jag äfven i denna fråga icke något yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Kammaran biföll utskottets hemställan.

§ 9.

I ordningen förekom dernäst konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 18, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 53, 69, 87, 105, 106 och 107 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 42, 43, 48 och 57 riksdagsordningen samt § 2 tryckfrihetsförordningen.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att herr *Ljungmans* motion n:o 157 i föreliggande delar icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet yttrade:

Herr Ljungman: Redan tidigt visade det sig, att bestämmelserna i grundlagarne, att konstitutionsutskottet skulle jemte sin uppgift att granska grundlagarne äfven befatta sig med granskningen af statsrådsprotokollen, ledde derhän, att konstitutionsutskottet ej kunde medhinna, som sig borde, att sköta sitt viktigaste åliggande, nemligen granskningen af grundlagarne. Det var ock under särskildt 1840- och 1850-talen ganska vanligt, att yrkanden framkommo derom, att skilsmessa skulle ega rum, så att konstitutionsutskottet blöfve befriadt från befattningen med statsrådsprotokollens granskning. Samtidigt fästes ock uppmärksamheten derpå, att granskningen af statsverket ej kunde ske fullt effektivt, derest man icke förenade granskningen af statsrådsprotokollen och granskningen af statsverket hos ett och

samma utskott. Om vi se på 38 § regeringsformen, skola vi nemligen finna, att det åligger den föredragande att svara för att alla anordningar öfverensstämma med protokollen, men statsutskottet, som granskar anordningarna, har ej tillgång till statsrådsprotokollen, och konstitutionsutskottet, som har tillgång till dessa protokoll, granskar ej anordningarna, o. s. v. Detta gör, att, såsom saken nu ligger, en fullt effektiv granskning af statsförvaltningen ej *kan* ega rum. Derför har jag i min motion upptagit ett gammalt förslag, att dessa båda åligganden skulle öfverlätas åt *ett* enda utskott samt sökt att vidare utveckla och fullständiggöra detta förslag. Derigenom kunde man få statsutskottet befriadt från inkomstafdelningen, så att det finge tre utgiftsfdelningar i stället för blott två.

Då emellertid frågan har stor omfattning och näppeligen torde lösas samma gång den nu änyo bringas å bane, har jag ej något yrkande att framställa. Min mening har egentligen endast varit att *förbereda* ärendets återupptagande vid en kommande Riksdag.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.

Till kammarens afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande, n:o 64, i anledning af gjorda framställningar om bidrag till bestridande af kostnaderna för en allmän konst- och industriutställning i Stockholm år 1897.

Uti en den 22 nästlidne mars till Riksdagen aflåten proposition (n:o 40) hade Kongl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för en allmän konst- och industriutställning i Stockholm år 1897, på extra stat för år 1896 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 300,000 kronor.

Med anledning af i propositionen tillika omförmäldt förslag, att en del af de för utställningens avvägbringande erforderliga medel skulle åstadkommas genom inrättande af ett klasslotteri, hade herr *O. M. Höglund* uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 174, med förklarande, att han omöjligen kunde gilla sistberörda förslag, hemställt, att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts nyssberörda hemställan, måtte, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för en allmän konst- och industriutställning i Stockholm år 1897, utom af Kongl. Maj:t på extra stat för år 1896 begärda 300,000 kronor, bevilja 500,000 kronor, eller det belopp, som statsutskottet pröfvade för ändamålet erforderligt, att utgå på extra stat under loppet af ett eller flera derpå följande år.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning och med afslag å herr Höglunds i ämnet väckta motion, måtte såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för en allmän konst- och industri-

ntställning i Stockholm år 1897 på extra stat för år 1896 anvisa ett belopp af 300,000 kronor.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts: af herrar *G. Billing* och *S von Friesen*, hvilka hemstält:

»att Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts framställning och herr Höglunds motion, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för en allmän konst- och industriutställning i Stockholm år 1897 beviljar på extra stat ett anslag af 400,000 kronor och deraf för år 1896 anvisar 300,000 kronor, under vilkor:

dels att ntställningen kommer till stånd, utan att något så kalladt klasslotteri härför anlitas;

och dels att till företagets betryggande en garantifond bildas till ett belopp af minst 400,000 kronor»;

af herr *H. P. P. Tamm*;

af herr *I. Wijk*;

af herr *H. R. Törneblad*; och

af herr *Andersson* i Nöbbelef mot utskottets motivering.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Höglund: Då jag nu med anledning af den motion jag väckt i ämnet kommer att yttra mig i denna fråga, kan jag ej underlåta att till en början med glädje och tillfredsställelse konstatera, att, så vidt man af betänkandet kan döma, utskottets ledamöter varit eniga om att uttala en förkastelsedom öfver lotterierna. Denna förkastelsedom har dock hos utskottets flertal icke varit stark nog att förmå dem att uttala det bestämda vilkoret för anslaget, att något lotteri icke skulle få ega rum för utställningen. Detta hafva i stället reservanterna, herrar Billing och von Friesen, gjort, och ber jag för den skull att helt och hållet få instämma i deras yrkande.

Emellertid torde det kunna anses vara lämpligt, att jag nu också anför några skäl för min åsigt, att dessa lotterier äro så skadliga. Först och främst ber jag då få påpeka, att vi redan förut haft ett par lotterier här i landet, och att man har den största anledning antaga, att, om äfven det nu ifrågasatta skulle komma till stånd, portarne dermed skulle vara öppnade på vid gafvel för vidare lotterier, så snart några i någon mån allmännyttiga företag eller institutioner befunne sig i behof af understöd. Jag kan ej annat än i detta sammanhang upprepa, att jag skulle anse det högst bedröfligt, om på detta sätt lotteriinstitutionen, mot hvilken Riksdagen upprepade gånger uttalat sig, skulle vinna permanent fotfäste i vårt land, och derhän går det, om vi icke nu säga stopp.

Det ifrågasatta lotteriet eger en annan form än det, som förut förekommit i vårt land. Det är nemligen nu fråga om ett klasslotteri i stället för att det förut varit premieobligationslotterier. Det måste visserligen medgifvas, att ett klasslotteri kan vara utageradt på vida kortare tid än ett premieobligationslotteri. Men å andra sidan är klasslotteriet en mera ren och oblandad form af hasardspel och bör såsom sådant medföra mera förderfliga verkningar än premieobligationslånen.

Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)

Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)

Hvad man i gamla tider, då lotteriinstitutionen fanns i vårt land, tänkte om lotterierna, kan man finna af ett statsutskottets utlåtande vid 1840 års Riksdag, hvori utskottet hemställer om nummerlotteriets upphörande på den grund, att erfarenheten vitsordat, »att kongl. nummer-lotteri-inrättningen på en mängd spelande, såväl i moraliskt som ekonomiskt hänseende, utöfvat ett skadligt inflytande, samt då det otvifvelaktigt innebär en motsägelse att, under gällande förbud emot hasardspel i allmänhet, med statens skydd hägna en inrättning, hvars verkningar på den obildade och oerfarne äro nästan lika förderfliga som de, hvilka af andra hasardspel förorsakas, och det jemväl synes föga öfverensstämmande med statens värdighet att, endast i betraktande af den från berörda lotteri härflytande vinst, bibehålla en inrättning, som, ur moralitetens synpunkt, icke kan godkännas.» Det har, så vidt jag vet, aldrig blifvit anfördt någonting, som skulle kunna göra de då anförda skälen mindre giltiga i våra dagar, än hvad de då voro. Särskildt torde det vara att beakta, att erfarenheten nu, liksom då, visar, att de, som i främsta rummet spela på lotterier, äro de mindre bemedlade, för hvilka det betyder så ofantligt mycket, om en del af deras sparpennningar uttages från sparbankerna eller andra liknande institutioner och egnas åt lotterier.

Det har anmärkts, att man genom att förhindra inrättandet af ett svenskt lotteri icke skulle kunna undertrycka lotterierna. Ja, det är sant, att man icke skulle kunna hindra den spelsjuke från att i alla händelser spela på de utländska lotterierna. Men för närvarande torde det vara ett faktum, att det spelas mest i de södra provinserna, som ligga närmast det danska klasslotteriet. Jag frågar då: vilja vi genom inrättande af ett svenskt statslotteri utbreda i samma grad till öfriga delar af vårt land lusten för detta slags spel? Jag tror snarare, att, om vi i Skåne och de öfriga sydliga provinserna kunde inskränka lotterispelet, vi gjorde klokt deri.

Slutligen torde jag få anföra en annan omständighet. Om vi se på de ändamål, hvarpå de genom lotterierna intjenta medlen i vårt land användas, så finna vi, att dessa ändamål alltid äro främmande för de klasser, hvilka i främsta rummet bidragit till denna vinst. Det är den mindre bemedlade allmänheten, som genom lotterierna beskattas, och man kan ingalunda säga, att få vare sig genom teaterbyggnaden eller genom industriutställningen dessa klasser i främsta rummet skulle skörda fördel.

Jag skulle visserligen gerna hafva sett, att reservanterna hade tilltrött sig att förorda större direkt anslag till utställningen, men jag håller dock före, att äfven med den ökning, de föreslå i Kongl. Maj:ts förslag, utställningsfrågan skall kunna ledas till ett lyckligt slut, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den af herrar Billing och von Friesen vid betänkandet fogade reservation.

Herr *Hammarström* instämde häruti.

Herr Jonsson i Hof: Medan den talare, som nyss lemnade denna plats, yrkade bifall till den reservation, som finnes vidfogad

betänkandet, skall jag deremot taga mig friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Skilnaden mellan utskottets och reservanternas förslag ligger egentligen deruti, att reservanternas vilja anslå 100,000 kronor utöfver hvad utskottet tillstyrkt, äfvensom att reservanternas vilja till anslaget hafva ett bestämdt vilkor fogadt, att icke något lotteri får sättas i gång för att täcka bristen, samt till sist att garantifonden skall fördubblas från 200,000 till 400,000 kronor.

Utskottet har deremot ansett det vara tillräckligt att i motiveeringen för sitt tillstyrkande betona, att, så vidt några andra utvägar kunna vidtagas, lotterier böra undvikas, särskildt därför att den form, som här är angifven, icke är lämplig för ändamålet. Afven utskottet har således ställt sig på samma ståndpunkt och förklarat, att detta sätt att fylla bristen icke är lämpligt. Men utskottet har trots, att målet att fylla bristen bör kunna vinnas, utan att man vidfogar sådana bestämda vilkor, som sannolikt skulle komma hela utställningen att stranda.

Man har hyst en viss tvekan, huruvida det skulle vara möjligt att bringa upp garantifonden till, såsom reservanternas fordrat, 400,000 kronor. Det kan möta svårigheter att på privat väg få ihop en så stor garantisumma, och äfven om man lyckades komma till t. ex. 350,000 kronor, skulle i alla fall utställningen helt och hållet stranda, derest det icke skulle vara möjligt att vid kommande riksdag godtgöra det misstag, som man begått genom sitt beslut i år.

Utskottet har trots, att behovet af ett lotteri kanbända skulle på åtskilliga andra sätt kunna undvikas, men man ville, som sagdt, icke göra till ett bestämdt vilkor, att, om alla andra utvägar skulle visa sig icke kunna leda till målet, i värsta fall lotteri i någon form och till något belopp icke skulle kunna få användas.

Att det icke är omöjligt att få resultatet gynsamare, än hvad af komitén beräknats, tycker jag mig för öfrigt hafva all anledning att antaga. Ty utaf de beräknade totalkostnaderna för utställningen, 2,656,281 kronor, går icke mindre än 932,000 kronor till uppförande af byggnader, oberäknadt åtskilliga grundläggningsarbeten och dylikt. Och hvad som ännu mera synes mig kunna gifva anledning till den förhoppningen, att någon besparing bör kunna göras, är att för tomter och hyror af mark beräknats nära 1 miljon eller exakt 963,973 kronor, och att, sedan utställningen slutats och de inköpta tomterna realiserats, skilnaden mellan inköps- och försäljningssumman skulle uppgå till 438,000 kronor. Detta synes mig vara en mycket betydlig summa för en utställning, som kommer att räcka blott en eller annan månad, hvarjemte naturligtvis vissa af dessa platser komme att tagas i anspråk året förut. I hvarje fall är det dock en högst respektabel summa, som det härvidlag gäller; och hvarför kan man icke tänka sig, att, när planen skall realiseras, åtskilligt i besparingsväg der skall kunna göras? Vidare har det tagits icke mindre än 150,000 kronor till oförutsedda utgifter, sedan man noggrant värderat och beräknat alla utgifter, som i det ena eller andra afseendet låta tänka sig. Det synes mig så-

*Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.*

(Forts.)

*Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.*

(Forts.)

ledes, att man har fulla skäl att hoppas, att utställningens resultat i afseende på kostnaderna skall ställa sig gynsamare än man beräknat, och äfven bör man väl kunna hoppas, att inkomsterna af inträdesafgifter, som här beräknats 4 å 500,000 kronor lägre än vid köpenhamnsutställningen, möjligtvis skola ställa sig fördelaktigare, än komiterade föreslagit.

Dermed vill jag icke klandra, att komiterade räknat på detta sätt, ty det är onekligen det rigtige att ställa beräkningarne så, att man under alla förhållanden kan vara fullt trygg, att de skola räcka till. Men jag har tillåtit mig fästa uppmärksamheten vid, att sannolikhet bör finnas för att icke den brist, som, derest intet lotteri skulle komma till stånd, här har beräknats, i sjelfva verket icke bör blifva så stor, som man supponerat.

Således tror jag, att om man vill, att utställningen skall komma till stånd, det är det allra klokaste att lemna sitt bifall till utskottets förslag. Jag är fullt förvissad, att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att på allt möjligt sätt se till, om ett lotteri kan undvikas. Men genom att man icke ställer upp det som ett bestämdt vilkor är det utsigt för att utställningen må komma till stånd, derest det omöjligen skulle gå för sig att undvika hvarje slag af lotteri, och jag tror, att det vore beklagligt, om utställningen efter så många förberedande arbeten skulle stranda.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag vill icke nu upptaga till debatt den principiella frågan angående penningelotterispels berättigande eller icke berättigande. Det är nog att veta, att det är fastslaget i nu gällande lag, att ett sådant penningelotteri som det här ifrågasatta icke är tillåtet; då synes det mig vara origtigt att så här genom försök i ett särskildt fall vilja få in i landet, om jag så får säga, tillåtligheten af sådana lotterier. Man kan åtminstone vara fullt ense derom, att detta lotteri står på gränsen af det i lag tillåtna; jag tror dessutom, att allmänna meningen i landet är emot dylika penningelotterier. Det är nemligen, som jag redan betonat, ett rent penningelotteri, som här ifrågasättes, ett klasslotteri. Det är ett rent lotterispel, som man vill införa. Då, som jag nyss nämnde, detta står på gränsen af det i lag tillåtna, och då allmänna meningen i landet utan tvifvel är emot dylika penningelotterier, är det då skäl att nu till förmån för det nu ifrågavarande företaget undantagsvis medgifva ett sådant? Mig synes icke så vara förhållandet. Om det är sant, hvilket jag tror att det är, att denna utställning är ett nationellt företag, är det då Riksdagen värdigt att understödja detta nationella företag med ett — jag tors säga det — slipprigt medel? Detta skulle kunna vara möjligt, om denna utställning vore ett lifsvilkor för svenska nationen å ena sidan, och å andra sidan medel omöjligen kunde på annat sätt för utställningen uppbibras. Men ingendera af dessa förutsättningar förefinnes, såvidt jag kan förstå, i detta fall. Svenska folket kan lefva såsom folk utan utställningen, och tillgångarne äro ingalunda så uttömda, att icke medel kunna, om man önskar utställningen, på annat sätt beredas.

Jag måste således i betraktande af den ståndpunkt, som lagstiftningen i närvarande ögonblick intager i denna fråga, och med den uppfattning jag har om allmänna opinionen i landet angående lotterispel, hvilken uppfattning ytterligare stärkts efter den utgång, som frågan om lotteriers införande för icke så många veckor sedan fick här i kammaren, hysa motvilja för att nu bidra till att ett penninge-klasslotteri skall komma till stånd i sammanhang med utställningen.

Nu vet jag, att man säger, att på grund af den motivering, som här lemnats af utskottet, Kongl. Maj:t skall ställa så till, att det icke blifver något lotteri. Vi hafva lyckan att hafva herr statsrådet och chefen för civildepartementet här närvarande, och han kan ju då lemna upplysning i detta hänseende. Men af den diskussion, som fördes i statsutskottet, framgick tydligt, att om motiveringen finge stå, som utskottet skrifvit den, lotteri dock skulle komma att ega rum. Det är fruktan för detta, som gjort, att jag icke kunnat förena mig med utskottet, oaktadt dess motivering talar emot lotteri; jag har ansett det vara alldeles nödvändigt att bestämt säga ifrån i det beslut, som Riksdagen skall fatta, att lotteri icke må få för ändamålet anlitas.

Man har sagt, att under sådant förhållande utställningen skulle omöjliggöras. Jag tror det icke. Man har beräknat att med lotteriet få i hop 400,000 kronor. Om lotteri icke kommer till stånd, bör således denna brist å inkomstsidan betäckas. Detta hafva, som herrarne finna, reservanterna, herr Billing och jag, tänkt skola ske på det sätt, att dels statsanslaget skulle ökas med 100,000 kronor, dels garantifonden höjas med 200,000 kronor och dels ur handels- och sjöfartsfonden och manufakturförlagslånefonden skulle tagas ytterligare 100,000 kronor utöfver hvad Kongl. Maj:t afsett skola derifrån utanordnas. På detta sätt kunna vi således få de 400,000 kronor, som, genom att det icke blefve något lotteri, skulle bortfalla. Det är, tror jag, icke för mycket begärdt i någon af dessa punkter.

Det lider intet tvifvel, att, om utställningen är ett nationellt företag, staten kan kosta på den lika väl 400,000 som 300,000 kronor. Detta synes mig vara alldeles obestriddigt. Jag vill erinra om, att till Chicago-utställningen lemnades ett statsanslag af 200,000 kronor och dessutom ur manufakturförlagslånefonden 75,000 kronor. Således till denna utställning, som var af ojemförligt mycket mindre vikt för vårt land än den, som föreslagits att hållas i Stockholm, har svenska staten lemnat 275,000 kronor. Skulle icke svenska staten då för en sådan utställning, som den, hvilken nu tillämnas i Stockholm, kunna lemna dubbelt, ja, om man ville, tredubbelt mera? Jag tror, att ingen kan besvara denna fråga med nej.

Hvad så beträffar handels- och sjöfartsfonden och manufakturförlagslånefonden, har jag redan nämnt, att ur manufakturförlagslånefonden togos 75,000 kronor till Chicago-utställningen. Skulle det då vara för mycket, om till utställningen i Stockholm tages dubbelt så mycket? Manufakturförlagslånefonden har ökats undan för undan under de senare åren. Enligt uppgifter, som jag här har, utgjorde densamma

*Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)*

*Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)*

vid slutet af år 1885 2,476,415 kronor och vid 1893 års slut 2,781,897 kronor. Den har sålunda på dessa år ökats med öfver 300,000 kronor. Dess inkomster voro år 1892 115,973 kronor och dess utgifter 63,210 kronor. Det var således ungefär 50,000 kronor mera i inkomster än i utgifter. Under år 1893 stälde det sig visserligen icke så fördelaktigt, ty då voro inkomsterna 113,000 och utgifterna 102,000 kronor, så att öfverskjutande inkomstbeloppet för det året var endast 11,000 kronor. Men så var det också det året, som det gick 75,000 kronor till Chicago-utställningen. — Hvad handels- och sjöfartsfonden beträffar, har den ökats från slutet af år 1885, då den utgjorde 2,674,783 kronor, till slutet af år 1893, då den utgjorde 3,218,235 kronor, med således mellan 5 och 600,000 kronor. Dess inkomster voro år 1893 136,792 och dess utgifter 43,901 kronor. Således var det öfverskjutande inkomstbeloppet nära på uppe vid 100,000 kronor. Det förefaller mig sålunda alldeles tydligt, att dessa fonder kunna till utställningen lemna ytterligare 100,000 kronor utöfver hvad Kongl. Maj:t har ifrågasatt.

Kommer jag så slutligen till garantifonden. Jag vill då fästa uppmärksamheten på det rättvisa och billiga i, att en sådan fond verkligen bildas af enskilda personer. Detta har också såväl komiterade som herr statsrådet och chefen för civildepartementet erkänt, då de upptagit en garantifond af 200,000 kronor. Härifrån skiljer sig reservanternas förslag deri, att det afser, att denna fond skall fördubblas. Jag vill då fråga: kan det vara för mycket begärdt, att enskilda företag och enskilda personer, hvilka af utställningen i Stockholm hafva en alldeles direkt och ganska stor vinst, bidraga till utställningen, om så påfordras, med 400,000 kronor? Ja, säger man, de kunna icke bidraga med så mycket som 400,000 kronor; de kunna endast bidraga med 200,000 kronor. Detta förefaller mig vara orimligt. Jag har t. ex. fått den uppgiften af en utaf Malmö stads representanter, att till den utställning, som skall hållas i Malmö nästa år, är på enskild väg i Malmö tecknad en garantifond af öfver 150,000 kronor. Stockholm är en fem gånger så stor stad som Malmö och i genomsnitt utan tvifvel icke fattigare. Skulle det då vara omöjligt att i Stockholm få upp en garantifond till 400,000 kronor? Jag kan icke tro det. Man har sagt, att ett sådant tillskott kanske icke behöfves; ty det finansiella resultatet af utställningen borde kunna blifva bättre, än hvad af komiterade ifrågasatts. Nåväl, är det så, då behöfver icke denna garantifond tagas i anspråk, och då blifva icke utgifterna för de enskilde så stora, som man nu tänkt sig. Det är naturligtvis endast under den förutsättning, att det finansiella resultatet skulle fordra det, som garantifonden skulle användas.

Jag tror således icke, att genom de vilkor, som i reservationen blifvit uppställda, lägges något hinder för att utställningen skall komma till stånd. Jag tror tvärtom, att, om reservationen bifalles, man har full säkerhet för, att utställningen skall blifva af på den utsatta tiden. Men äfven om den icke skulle blifva det, röstar jag i alla fall för reservationen. Ty hellre än att hafva ett nationellt företag stående på slipprig grund, vill jag icke alls hafva detta nationella företag.

Det har sagts här, att, om motiveringen blir sådan, som utskottet föreslagit, Kongl. Maj:t nog lär komma att se till, att lotteri icke kommer att ega rum, eller att det kommer att ega rum i en form, hvilken icke är så motbjudande som den form, som komiterade afsett. Jag har vidrört denna fråga förut med afseende å möjligheten för Kongl. Maj:t att utesluta lotteri. Hvad nu formen för lotteriet beträffar, förstår jag icke riktigt, hvilken annan form man skulle kunna tänka på än just den af komiterade åsyftade. Man kan icke tänka sig, att man bortlottar vissa föremål som vid konst- och industrilotterier. Denna form torde icke kunna användas här för att uppbringa kontanta medel till utställningen. Det torde också vara svårt att använda premieobligationssystemet. Utan tvifvel hade ju detta äfven för komiterade och herr statsrådet och chefen för civildepartementet varit mera tilltalande än penninglotteri. Men det torde vara ovisst, om verkligen marknaden för premieobligationer i vårt land är sådan, att på den vägen skulle inom kort tid kunna erhållas det belopp, som man afsett att med lotteriet åstadkomma. Jag antager, att detta varit skälet hvarför såväl komiterade som statsrådet och chefen för civildepartementet icke tänkt på premieobligationssystemet. Återstår sedan i första rummet klasslotteriet. Men då, såsom redan betonats och jag än ytterligare vill framhålla, detta står på gränsen af det för närvarande i lag tillåtna, och det icke synes mig lämpligt att sålunda på en bakväg här i landet införa dess tillåtlighet, kan jag icke under några vilkor vara med om, att detta klasslotteri skall få komma till stånd.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Billing och mig vid betänkandet fogade reservation.

Häruti instämde herrar *Göransson, Hedin, Wallis, Palme, Wavrinsky, Jakob Erikson, Larsson* i Berga, *Ekströmer, Hammarskjöld* och *Zotterman*.

Herr Lasse Jönsson: Jag kan icke förstå, hvarför den siste talaren fälde så hårda uttryck om utskottets förslag, att han t. ex. talade om, att det skulle stå på »slipprig» grund o. s. v. Är det så stor skillnad mellan reservanternas förslag och utskottets, att man kan tro, att det hela står på fastare grund, om reservanternas förslag går igenom. Jag kan icke inse det. Det är 100,000 kronor mera, som staten skall betala enligt reservanternas förslag än enligt utskottets. Är det därför som grunden skulle blifva starkare?

Hvarför behöfver staten ensam släppa till denna ökade summa? Stockholms stad kunde lika väl erbjuda sig. Jag kan icke förstå, hvarför den ärade talaren just nu skall komma med ett så strängt anförande, som jag icke hörde i statsutskottet. När Första Kammaren med så stor majoritet som 74 röster mot 50 antagit utskottets förslag, skulle då väl der också finnas folk, som insåge, om man befunne sig på en så slipprig grund som här talas om. Det kan vara hvilken upplattning som helst om dessa lotterier, men icke behöfver det betonas, att saken skulle vara så farlig, som den siste talaren trott. Utskottet säger ju: »Då ett lotteri, särskildt i den form, som nu af departe-

Om
bidrag till
bestridande
af kost-
nader för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)

Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)

mentschefen förordats, torde kunna medföra skadliga verkningar, hyser utskottet, lika med motionären, betänkligheter mot anlitande af denna utväg för åstadkommande af tillgångar till kostnadernas betäckande. Utskottet, som sålunda anser önskvärdt att anordnandet af ett lotteri för ifrågavarande ändamål måtte, såvidt möjligt, kunna undvikas etc. Då har det väl icke tillstyrkt något lotteri, utan utskottet säger, att, om det finnes något annat medel, skulle lotteri vara det sista, som begagnas. Huru jag än betraktar saken, så kan jag ej finna annat, än att det är utskottet, som bedömer frågan lugnare och klarare än den ene eller den andre reservanten. Jag tager mig friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag har i början varit mycket tveksam, om jag skulle vara med om ett bifall till det af Kongl. Maj:t begärda anslaget, men vid närmare eftersinnande har jag icke kunnat neka till, att en del af våra industriidkare skola hafva en ganska väsentlig nytta af en sådan utställning, dels derigenom att de blifva i tillfälle att se de erfarenheter, som äro gjorda på andra områden inom deras fack, samt dels och kanske hufvudsakligen derigenom att de få sina alster kända utom och inom landet. Detta har gjort, att jag kunnat vara med om att tillstyrka Riksdagen att bevilja 300,000 kronor för ändamålet, men jag har icke kunnat vara med om statsutskottets motivering. Departementschefen har nemligen i sitt uttalande till statsrådsprotokollet antydtt, att en del medel skulle anskaffas genom anbringande af ett lotteri. Jag vill icke nu inlåta mig det ringaste på den skada eller nytta ett lotteri kan hafva med hänsyn till befolkningens moral. Den frågan hör icke hit, ty om den saken har Riksdagen redan uttalat sig för en månad sedan, då den nästan enhälligt afslog en motion, som var väckt i syfte att upphäfva den nuvarande lotteriförordningen. Men det kan jag dock säga, att icke lär det väl höja folket i sedlig riktning att man lockar det till hasardspel.

Jag ber nu att få vända mig till den rättsliga sidan af saken. Departementschefen »håller före, att det tilltänkta lotteriet bör anordnas som ett vanligt klasslotteri inom ett begränsadt belopp af en å två millioner kronor samt med vissa under kort tid, ej väsentligt öfverstigande tiden för utställningens fortvaro, bestämda dragningar». Jag skall då med herr talmannens tillåtelse läsa upp en paragraf i den nuvarande förordningen om lotterier m. m. Der heter det i § 1: »Lotteri om penningar eller penningars värde må ej för allmänheten inrättas och öppnas; och vare ej heller någon tillåtet att för egen eller annans räkning utbjuda eller afyttra lott eller annat bevis om rätt till delaktighet i dylikt, inom eller utom riket anordnad, företag eller att kungöra försäljning af sådant bevis.» Jag undrar, om lagen kan vara tydligare, än när den så bestämdt uttryckt sig. Sedermera säger departementschefen på ett annat ställe: »men samma förordning» — förordningen af den 6 augusti 1881 — »förutsätter dock, att undantag från förbudet får ega rum, då fråga är om välgörande ändamål eller understöd och uppmuntran af svenska konstnärer.» Således skulle i detta fall undantag kunna ega rum. Men hvad säger förordningen i

detta fall? Jo, den säger i § 3: »Stadgandena i 1 och 2 §§ må icke utgöra hinder för bortlottning af lösören för välgörande ändamål eller af konst saker till svenske konstidkares understöd och uppmuntran; dock bör om sådan lottning anmälan förut ske hos Konungens befallningshafvande, som eger att efter pröfning af omständigheterna till bortlottningen meddela tillstånd.» Kan detta i någon mån häntyda på penninglotteri? Om kammaren vill på minsta sätt hålla på sin värdighet, kan icke kammaren medgifva Kongl. Maj:t rättighet att inrätta dylikt lotteri. Jag skulle kunna vara med om reservanternas förslag, men jag tror, att ett auslag af 300,000 kronor är alldeles tillräckligt och jag vill icke hafva in lotterifrågan i beslutet. Reservanterna hafva i sådant hänseende föreslagit ett vilkor, som innebär, att Riksdagen skulle skrifva till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t icke får öfverskrida gällande lagar och författningar, men detta är ett olämpligt förslag, ty det borde Kongl. Maj:t veta förut. Jag vågar mycket betvifla, att, derest Riksdagen icke lemnar ett särskildt medgifvande härutinnan, någon konungens rådgifvare skulle våga tillstyrka Kongl. Maj:t att vidtaga en sådan åtgärd, så länge denna författning är gällande. Jag har därför reserverat mig mot vissa delar af utskottets motivering. Utskottet har der sagt, att utskottet »anser önskvärdt, att anordnandet af ett lotteri för ifrågavarande ändamål måtte, så vidt möjligt, kunna undvikas.»

Då jag icke kan godkänna denna motivering får jag, herr talman, på grund af hvad jag nu anført, för min del yrka, att orden »så vidt möjligt kunna» å 4:de raden samt »önskvärdt» å 5:te raden nerifrån räknadt, å sista stycket på 14:de sidan måtte ur betänkandet utgå. Motiveringen i nämnda punkt skulle härefter komma att lyda sålunda: »Utskottet, som anser, att anordnandet af ett lotteri för ifrågavarande ändamål måtte undvikas» etc. Jag tror, att med den ändringen i motiveringen det icke är någon fara för några lotterifunderingar, ty, såsom jag nämnde, har icke Riksdagen lemnat sitt medgifvande dertill, lär väl ingen konungens rådgifvare tillstyrka Kongl. Maj:t att anordna ett lotteri emot gällande lag. Det är därför, herr grefve och talman, jag ber att få yrka bifall till den af mig gjorda hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Svensson* från Karlskrona, *Ola Bosson Olsson* och *Anderson* i Hasselbol.

Herr Sjö: Såväl den senaste talaren som den, hvilken först i dag hade ordet i denna fråga, betonade ganska skarpt, att lotteri vore detsamma som hasardspel. Jag kan icke vara med om ett sådant uttalande, utan får på det högsta protestera deremot. Ett af staten eller rättare vederbörande industriutställnings styrelse kontrolleradt och inrättadt lotteri, som det bär skulle vara fråga om, tror jag icke vara något dylikt. Det kan icke vara möjligt. Hasardspel är ett spel, och ett lotteri sådant som ifrågavarande är det i verkligheten icke. Den förre talaren åberopade också, att vi förr haft lotterier inom landet. Ja, det var något annat. Hvar och en, som har reda på den tiden, vet nog också, huru det då gick till. Det var då ordnadt och gick till på ett sätt, som jag förmodar man nu icke skall

Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)

*Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)*

efterlikna. Det skall icke nu blifva af den beskaffenhet, som det då var. Det är andra tider nu och större upplysning. Men om ett lotteri nu inrättades i vårt land, låt vara endast på försök under industriutställningen, skulle staten derigenom undvika icke allenast en kontant utgift af 100,000 kronor, utan måhända att detta belopp och ändå mera kunde intjenas från dem, som verkligen hade råd att betala det eller som visst icke hade någon saknad, om de vågade några kronor. Om den sparsamme betalar ut några kronor för att spela på lotteri eller den förmögne gör det, tror jag icke att det är någon fara i detta. Mina herrar, vi inhösta till statsverket 14—15 millioner kronor årligen på ett sätt, som jag tror vara mycket skadligare. Det är just på brännvinsbränningen och sådant.

Vi hafva redan lotterier inom vårt land af en beskaffenhet, som är vida sämre än ett af vederbörande kontrolleradt penninglotteri. Vi hafva t. ex. konst- och industrilotterier. De varor, som der finnas, hafva ett mycket litet värde. Den som spelat på ett sådant lotteri, vet hvad de äro värda. De äro icke värda ens fjerdedelen af hvad de äro upptagna till. Så hafva vi jernvägspremieobligations- och teaterpremieobligationslotterier. Sådant kan man tolerera. Men om statsutskottet tillstyrker en kongl. proposition, der det förekommer en antydning om ett klasslotteri, då ligger det stor fara i sådant, anser man. Jag för min del anser det *icke* vara någon fara, och därför kan jag icke annat än uttala min mening emot ett sådant uttalande, som här gjorts. Om man på försök vidtog den utväg Kongl. Maj:ts föreslagit, tror jag icke deri skulle ligga något ondt. Tvärtom. Man spelar här i landet nästan i hvarenda by och stuga, och till utlandet, till Danmark och Tyskland, skickas årligen mellan 9 och 10 millioner kronor för lotter. Kunde man få en inskränkning i denna stora utströmning af penningar ur landet, tror jag det vara en god sak. Jag medgifver villigt, att det vore bäst, om man icke offrade något på dessa penninglotterier, utan vore ordentlig i både ett och annat. Men den, som förbjuda något sådant, den vill jag se, och så länge folk icke får spela på inhemskt lotteri, anser jag omöjligt att hindra dem att spela på utländskt lotteri. Hvarför icke då göra ett försök?

Jag har endast velat uttala detta, och må det stå för mig i protokollet. Det står jag för. Jag har icke något yrkande.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! Då i förevarande fall föreligger en omständighet, som skulle draga oss in på lotterivägen, och då jag för min del alltid hyst betänkligheter mot allt hvad lotteri heter, kan jag omöjligt vara med om ett förslag, som på ringaste sätt går i riktning af hasard. Reservanterna hafva också väl utredt frågan om lotterier, och dessutom har kammaren visat sig så stabel hvarje gång ansats gjorts att försöka få lotterier införda, att meningarne om det nu föreliggande lotteriförslaget icke borde vara delade. Det är endast några veckor sedan en sådan fråga var före, och förslaget afslogs af kammaren med en öfverväldigande majoritet. Här är nu fråga om hvarifrån industriutställningen skulle taga 100,000 kronor, om man icke vill vara med om Kongl. Maj:ts förslag att taga detta belopp genom lotterispel. Jag för min del kan, såsom jag redan

nämnt, icke gerna se, att staten inlåter sig på ett sådant tillvägagående, utan får på det bestämdaste yrka afslag på den framställningen. Jag föreställer mig för öfrigt, att Stockholms stad icke skall låta denna utställning gå ifrån sig för 100,000 kronor, utan gerna vill offra dem för att behålla utställningen. Om statsbidraget kommer att utgå med 300,000 kronor, antager jag således, att det i alla fall kan ordnas med utställningen. Här finnas så många stora intressen i Stockholms stad, som skola förtjena så mycket på denna utställning, och de skola nog i tanke på den blifvande stora vinsten i någon mån bidraga till att samla ihop dessa 100,000 kronor.

*Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)*

För min del skall jag nu icke uppehålla mig vid att tala mera om lotterifrågan, ty vid flera föregående riksdagar har jag visat skäl för mina betänkligheter i lotterifrågorna, utan skall endast be att få yrka afslag å de begärda 100,000 kronorna, så att Riksdagen beviljar endast 300,000 kronor. På detta mitt yrkande skall jag anhålla om proposition. För öfrigt yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Öfverläggningen var slutad.

Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o) bifall till samma hemställan, men med den af herr Andersson i Nöbbelöf föreslagna ändring i fråga om motivering; 3:o) bifall till herrar Billings och von Friesens reservation i oförändradt skick; och 4:o) bifall till samma hemställan med den af herr Nilsson i Skärhus föreslagna ändring. Herr talmannen gaf propositioner å hvart och ett af dessa yrkanden i nu nämnd ordning och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes. Med anledning häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo hvart och ett af de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herrar Billings och von Friesens reservation nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl beträffande kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande n:o 64 antager yrkandet om bifall till den af herrar Billing och von Friesen vid betänkandet fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till nämnda reservation med den af herr Nilsson i Skärhus deri föreslagna ändring.

I denna första votering röstade 84 ledamöter ja, men 121 nej; och erhöll sålunda propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Om
bidrag till
bestridande
af kost-
naderna för
en allmän
konst- och
industri-
utställning
i Stockholm
år 1897.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 64, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Nilsson i Skärhus under öfverläggningen framställda förslag.

Denna senare votering utföll med 118 ja mot 94 nej; varande alltså utskottets hemställan bifallen i oförändradt skick.

Efter det denna utgång af omröstningen af herr talmannen tillkännagifvits för kammaren, begärdes ordet af

Herr Höjer, som yttrade: Herr talman! Då det beslut, som kammaren nyss fattat, ställer uti så godt som säker utsigt inrättandet af ett klasslotteri i samband med den blifvande utställningen, och då jag anser något dylikt såsom ett för framtiden högst farligt prejudikat, skall jag anhålla att med afseende å det beslut, som nu blifvit fattadt, få inlägga min reservation.

Med herr Höjer förenade sig herrar *Hammarström, Bokström, Eriksson* i Elgered, *Olsson* i Mårdäng, *Truedsson, Göthberg, Olsson* i Ornakärr, *Hammarskjöld, Hansson* i Berga, *Ahrenberg, G. Ericsson* från Stockholm och *Andersson* i Lysvik.

Vidare anförde:

Herr Fredholm från Stockholm: Herr talman! Då man så väl på grund af utskottets motivering som på grund af hvad här under diskussionen försiggått kan hafva starka skäl att förmoda, att ett klasslotteri kommer till stånd, vill jag härmed fritaga mig från all delaktighet i detta beslut.

Herr Waldenström: Herr talman! Då den svenska lagen förbjuder lotterier; då statsutskottet äfven principiellt har uttalat sig mot lotterier; och då jag icke kan gilla den kända jesuitiska grundsatsen att låta ändamålet helga medlen, skall jag be att få fritaga mig från allt ansvar och all delaktighet i detta beslut.

§ 11.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anordnande af bageri och bryggeri vid Vexjö hospital;

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Vexjö hospitals område;

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändradt sätt för användandet af ett till en mejeriskola inom Jemtlands län anvisadt anslag;

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Jörns jernvägsstation beläget område af kronoparken Vestra Jörnsmarken i Jörns socken af Vesterbottens län; och

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Upsala stad af kronolägenheten Slottstegelhagen och en del af kronolägenheten Slottshumlegården.

§ 12.

Föredrogs vidare statsutskottets utlåtande n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om uppgörelse med Stockholms stad angående öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen, samt angående två i ämnet väckta motioner.

Ordet begärdes af

Herr friherre Lagerbring, som yttrade: Då en eller annan af kammarens ledamöter möjligen kan hysa den föreställningen, att jag med min motion afsett någon särskild förmån för Stockholms stad, vill jag förklara, att så icke alls varit förhållandet. Tvärtom är jag mycket tveksam, om icke aftalet, med det tillägg, Kongl. Maj:t gjort, skulle för Stockholms stad under vissa förutsättningar vara fördelaktigare än det ursprungliga aftalet. Derom kunna åtminstone meningarne vara delade. Anledningen till mitt förslag var uteslutande den, som i motionen blifvit angifven, eller att jag förestälde mig, att det skulle vara i Riksdagens intresse att en gång få slut på denna långvariga tvistefråga rörande eganderätten till vissa delar af marken på Helgeandsholmen och vidliggande vatten, för att staten sedan i lugn och ro måtte kunna få uppföra de beslutade praktbyggnaderna på det förvärfvade området. Jag finner emellertid nu af statsutskottets utlåtande, att jag misstagit mig, och att utskottet ansett det fördelaktigare för staten, att tvistefrågan fortfarande förblifver oafgjord. Under sådana förhållanden har jag endast att böja mig för hvad utskottet beslutit, då jag måste antaga, att utskottet förstår denna sak vida bättre än jag.

Endast mot ett påstående i utskottets betänkande vill jag inlägga en gensaga. Utskottet påstår nemligen, att Stockholms stad skulle få så stora förmåner i förhållande till staten, enär *staden* tillförsäkrades eganderätt till omkring 15,000 qvadratmeter af kronan omtvisteligt tillhörig mark, under det att den mark, som skulle *staten* tillerkännas, endast utgjorde omkring 6,000 qvadratmeter, hvartill stadens eganderätt vore delvis omtvistad. Detta kan ju visserligen

vara sant. Men utskottet framhåller icke — åtminstone icke med önskvärd tydlighet — att staten på samma gång skulle få den mycket invecklade frågan om eganderätten till vattnet afgjord, hvarigenom staten skulle förvärfva flera tusen qvadratmeter visserligen något vattendränkt, men enligt mångas åsigt mycket god och tillfredsställande byggnadsgrund.

Vidare synes utskottet icke hafva haft sig bekant, att en mycket stor del af den mark, staden skulle få, eller öfver 7,000 qvadratmeter blifvit staden förut så godt som påtvingad. Det var nemligen icke stadens mening att anlägga en så bred esplanad å norra sidan af Humlegården, som nu finnes der. Men på initiativ och framställning af öfverintendentsembetet, som önskade en dylik esplanad, infordrade Kongl. Maj:t stadsfullmäktiges yttrande, huruvida staden ville gå framställningen till mötes. Härtill förklarade sig stadsfullmäktige beredde, men naturligtvis med det vilkor, att den mark, som erfordrades, skulle utan ersättningsskyldighet öfverlätas på staden. Kongl. Maj:t ingick på detta vilkor, såsom det i sådana fall heter »utan hinder af att Riksdagen icke ännu blifvit hörd.» Sålunda öfverlemnades denna mark till staden och intogs i stadsplanen, ungefär på enahanda grund, som den öfriga marken vid Humlegården blifvit öfverlemnad till staden. Det är därför egentligen icke något *nytt* förvärf af mark, det här är fråga om, utan endast en formel bekräftelse på ett aftal, som ingåtts mellan Stockholms stad och den ena af statsmagterna. Vill man vara rättvis, torde man väl för öfrigt få erkänna, att ingendera parten skulle erhålla några stora förmåner genom det föreliggande förslaget till uppgörelse mellan staten och Stockholms stad. Den enda egentliga fördel man kunnat vinna, hade väl varit, om tvistefrågan derigenom blifvit löst. Men just denna fördel vill nu statsutskottet undanröjda. Under sådana förhållanden saknar jag naturligtvis all anledning att spilla många ord på en motion, som dock endast — så vidt jag kan förstå — blifvit väckt uteslutande i Riksdagens intresse.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

*Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.*

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor.

Uti en den 18 sistlidne januari till Riksdagen aflåten proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att godkänna i propositionen närmare angifna grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, men hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts framställning ej måtte af Riksdagen bifallas.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam erhöll ordet och yttrade: Under innevarande riksdag är på det område, som närmast intresserar mig, det nu första gången, som stats-

utskottet kommer med en hemställan till Riksdagen, som väl rigtigast borde kunna uttryckas med: *helt om*; och snart nog torde också en annan fråga komma före, der statsutskottet gjort en alldeles liknande hemställan. Jag behöfver väl icke erinra herrarne om, att den kongl. proposition, som nu föreligger, afser ett ärende, som bragts på dagordningen genom Riksdagens eget beslut år 1888, i enlighet med hvilket beslut Riksdagen skref till Kongl. Maj:t och begärde en utredning rörande frågan om beredande af pension åt barnmorskor, och det var icke fråga blott om en utredning, utan en utredning i ett bestämdt angifvet syfte. Kongl. Maj:t har naturligtvis gjort sitt bästa för att komma tillbaka till Riksdagen med en så god och fullständig utredning som möjligt, hvarför — förutom det arbete, som på denna fråga nedlagts i Kongl. Maj:ts kansli — en mängd vederbörande satts i rörelse. Så hafva först och främst utredningar verkställts af tvenne enskilda personer och särskildt af den ene bland dem på ett mycket fullständigt och utförligt sätt. Derjemte har Kongl. Maj:t låtit medicinalstyrelsen och statskontoret afgifva utlåtanden, hvilka de utarbetat med mycken omsorg och helt säkert efter mycken derpå använd tid. Likaledes hafva i denna fråga blifvit hörda direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning, direktionen för presterskapets enke- och pupillkassa, samtliga länsstyrelserna och samtliga förste provinsialläkarne. När sedan Kongl. Maj:t på grund af denna utredning föreslår Riksdagen att godkänna vissa grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, och oakadt utredningen, efter hvad jag antager, är af den beskaffenhet, att ingen större och viktigare anmärkning egentligen kan mot densamma göras — jag har i Första Kammaren af utskottsafdelningens ordförande hört ett det amplaste erkännande af utredningens goda beskaffenhet —, kommer nu statsutskottet och uppmärksammar Riksdagen att vid fattandet af sitt beslut gå ut från helt *andra* principer än den, som lågo till grund för Riksdagens skrifvelse. När så sker, hvad skall intrycket deraf blifva? Det visar sig ju sålunda vara ett onödigt och fullständigt gagnslöst arbete, som är utfördt. Men det finnes verkligen på alla håll tillräckligt mycket att göra ändå för nöds skull, utan att Riksdagen behöfver komma och ålägga vederbörande myndigheter arbete för *ros* skull!

Det är derjemte en annan sak, som jag skall be att få framhålla, nemligen den, att hos de närmast intresserade, här barnmorskorna, hafva med fullaste rätt på grund af Riksdagens skrifvelse blifvit väckta åtskilliga förhoppningar om bidrag från statens och kommunernas sida till betryggande af deras ålderdom. Om utskottets hemställan bifalles, skola nu dessa deras förhoppningar blifva af Riksdagen svikna. Redan denna omständighet synes mig betänklig nog. Men jag vill dessutom påpeka att, om än Kongl. Maj:t fäst afseende vid barnmorskornas berättigade intresse och fördel, detta dock icke har varit den egentliga drifkraften till ärendets framförande på det sätt, som nu skett. Den egentliga orsaken härtill har nemligen varit den, att, på samma gång man ville tillgodose barnmorskornas intressen, man tillika ville främja *den allmänna helsovårdens*. Detta skäl har äfven tillräckligt blifvit framhållet af Riksdagen i den skrifvelse,

*Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.
(Forts.)*

Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.

(Forts.)

som 1888 afläts till Kongl. Maj:t, fastän utskottet nu knappast med ett ord berört detsamma och derigenom fått en skef uppfattning af frågan i dess helhet. Då utskottet icke inlåtit sig på någon pröfning af förslaget detaljer, och något försvar således ej heller erfordras för det särskilda sätt, på hvilket ärendet blifvit af Kongl. Maj:t behandladt och för Riksdagen framlagdt, skall jag inskränka mig till att utan stor vidlyftighet något granska de skäl, utskottet anfört för afslag å Kongl. Maj:ts framställning.

Utskottet yttrar till en början: »Ehuruval Kongl. Maj:ts förvarande framställning är föranledd af en Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, har utskottet dock trott, att, då frågan nu efter verkställd utredning föreligger till afgörande, noga bör tillses och öfvervägas, huruvida ifrågavarande ändamål verkligen är af beskaffenhet att bära af staten understödjas samt huruvida bidrag dertill från det allmännas sida är af verkligt behof påkalladt.» Är det rätta ögonblicket att, sedan utredningen blifvit verkställd, taga dessa båda saker under ompröfning? Enligt min tanke var den rätta tidpunkten härför, när Riksdagen beslöt sin skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Och med denna skrifvelse i min hand, vill jag påstå, att Riksdagen på det allra tydligaste sätt i skrifvelsen gifvit svar på dessa båda frågor, och förklarar, att ändamålet är af beskaffenhet att bära af staten understödjas och att bidrag af staten dertill bör lemnas.

Vidare yttrar utskottet: »Den omständighet, att ifrågavarande yrkesutöfvare hvarken äro af staten anställda eller till större eller mindre del aflönade, anser utskottet innebära tillräckligt skäl för att staten icke bör medverka till deras ålderdomsförsörjning», hvarefter utskottet söker framhålla, att barnmorskornas verksamhet är att anse såsom en rent kommunal angelägenhet. Häremot ber jag börst och främst att få erinra, att det hos oss icke är ovanligt, att staten lemnar bidrag till utgifter, som egentligen äro att betrakta såsom kommunala. Jag ber att i det afseendet få hänvisa till folkskoleväsendet. Det är en kommunal angelägenhet, men staten bidrager det oaktadt med betydliga belopp till kommunernas omkostnader dertill. Om man betraktar nu ifrågasatta utgifter för kommunerna såsom utgift för en del af den allmänna helsovården, finnes det mycket grundade skäl för staten att härutinnan bispringa kommunerna, emedan derigenom fattiga kommuner kunna få en behöflig hjälp och en utjemning af kostnader, hvilka annars skulle komma att trycka ganska ojemnt, derigenom eger rum. Utskottet har för öfrigt sjelft temligen fullständigt borttagit kraften af detta sitt argument, då utskottet strax derefter erkänner, att, enligt Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, kommunerna skulle åläggas att bidraga med den väsentligaste delen af kostnaderna för ifrågavarande yrkesutöfvares ålderdomsförsörjning.»

Derefter söker utskottet framhålla, att de enskildt praktiserande barnmorskornas ålderdomsförsörjning icke på något vis rör kommunerna, än mindre staten, helst det i förslaget icke ifrågasättes, att de dertill skulle i någon mån sjelfva bidraga. Jag ber få nämna, att med barnmorskorna förekommer det faktiska förhållandet, att, ehuru i regeln en del är anställd af kommuner och andra äro enskildt praktiserande, samma personer en tid kunna vara austälda af kom-

muner, men en annan tid enskildt utöfva sitt yrke. I följd deraf befans det, då man skulle bestämma de afgifter barnmorskorna sjelfva borde för sin ålderdomsförsörjning erlægga, att det var förenadt med så stora svårigheter att finna ett lämpligt sätt för debitering och uppbörd af afgifterna för de vid tillfället enskildt praktiserande, att man ansåg det klokast att afstå från deras afgifter och i stället bestämma, att de finge vidkännas en mot afgifterna svarande minskning i understödsbeloppen. För öfrigt har Kongl. Maj:ts förslag, i syfte att åstadkomma ett bättre ordnad barnmorskeväsen just i helsevårdens intresse, sökt ställa så till, att de i kommunerna anställda barnmorskorna skulle i denna angelägenhet få afgjorda fördelar framför de enskildt praktiserande.

*Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.
(Forts.)*

Utskottet har slutligen låtit förstå, att erfarenheten visat, att barnmorskorna icke skulle hafva något så synnerligt stort behof af ålderdomsunderstöd. I det fallet hänvisar jag först och främst till Riksdagens egen skrifvelse i ämnet, af hvilken tydligt framgår, att Riksdagen haft en annan uppfattning; vidare hänvisar jag till resultatet af den gjorda undersökningen och slutligen till hvars och ens enskilda erfarenhet. Barnmorskorna äro verkligen så klenst aflönade, att det nästan är omöjligt för dem att under sin verksamhet kunna göra några besparingar, hvarmed de sedermera på gamla dagar kunna lifnära sig. Antingen falla de då fattigvården till last eller också nödgas de fortsätta med sitt yrke långt öfver den tid, de borde utöfva det, en olägenhet, som, för att åberopa ett yttrande, som jag för en stund sedan hörde i Första Kammaren af medicinalstyrelsens ordförande, kostat mer än ett barns och mer än en moders lif.

Under sådana förhållanden vågar jag hemställa, att kammaren måtte taga detta ärende under sitt hägn. Det har af Kongl. Maj:t framlagts på så goda grunder, men deremot af utskottet afstyrkts på så svaga skäl, att kammaren icke bör nöja sig med att stanna vid hvad utskottet hemställt. Jag ber få nämna, att i Första Kammaren är utskottets hemställan afslagen och Kongl. Maj:ts proposition i ämnet bifallen.

Vidare anförde:

Herr Pehrson i Törneryd: Såsom vi alla känna, har Riksdagen år 1888 skrifvit till Kongl. Maj:t i denna fråga. Men med den af Riksdagen aflåtna skrifvelsen afsågs väl företrädesvis att erhålla en utredning. Kongl. Maj:t har nu framlagt denna utredning. Af densamma synes mig framgå, att barnmorskornas ekonomiska ställning icke är så dålig, som man år 1888 befarade. Jag delar deras åsigt, hvilka anse, att barnmorskorna i allmänhet äro rätt väl aflönade. Man talar visserligen om, att den kontanta aflöningen till de i kommunens tjänst anställda barnmorskorna är mycket ringa, men jag ber att häremot få annärka, att till den kontanta aflöningen oftast och i de flesta fall kommer ersättning i annan form, hvilken ersättning bidrager till en ganska väsentlig ökning af deras inkomster. Med den sammanlagda inkomst barnmorskorna sålunda i regel erhålla, kan jag icke föreställa mig, att det för dem i ekonomiskt afseende

*Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.
(Forts.)*

finnes några sådana omständigheter, som tala för, att de böra huggas med statspension. Tvärtom har jag, såsom nämnts, gjort den erfarenheten, att barnmorskorna i allmänhet äro aflönade på ett ganska tillfredsställande sätt. De äro därför enligt min tanke också mer än många andra personer i tillfälle att under sin krafts dagar göra besparingar för att sedermera njuta en i ekonomiskt afseende någorlunda sorgfri ålderdom.

I det nu förevarande förslaget finnes för öfrigt intagen en bestämelse, som gör, att det enligt min tanke är oantagligt. Jag syftar derpå, att förslaget afser att bereda pension icke endast åt de i kommunens tjänst anställda barnmorskor, utan äfven åt enskildt praktiserande. Detta är en alldeles ny väg som man slagit in på. Jag tror, att försigtigheten bör bjuda, att Riksdagen icke följer med på denna väg, ty om man beslutar att gifva pension åt enskildt praktiserande barnmorskor, kan sådant från principiel synpunkt medföra konsekvenser, som man nu icke kan beräkna.

Vidare ber jag att få nämna, att, om man beslutar att bereda statspension åt barnmorskor, som äro anställda af kommunerna, man derigenom, så synes det mig åtminstone, erkänner, att äfven andra af kommunerna aflönade, för den allmänna helsovården jemväl nyttiga yrkesutöfvare böra vara berättigade till pension. Utskottet anför såsom exempel i detta afseende: stadsläkare, distriktsläkare och vid kommunernas sjukvårdsinrättningar anställd sjukvårdsbetjening. Jag får för min del säga, att jag icke är beredd att taga konsekvenserna af ett beslut i form af bifall till Kongl. Maj:ts proposition, emedan jag icke kan inse, huru man då framdeles skall kunna, då derom framställning göres, neka pension till sådana i kommunens tjänst anställda yrkesutöfvare, som af mig nyss nämndes. Och att framställning derom icke länge uteblifver, derest Riksdagen beslutar pension åt barnmorskorna, derom är jag fullkomligt öfvertygad.

En annan sak, som jag äfven vill fästa uppmärksamheten på, emedan den synes mig vara i högsta grad egendomlig, är, att de pensionsavgifter, som äro afsedda att inbetalas till pensionsanstalten i fråga äro föreslagna att hufvudsakligen inbetalas af kommunerna; endast en så ringa afgift som 5 kronor om året skulle erläggas af pensionärerna. När det är fråga om att pålägga kommunerna en sådan utgift, synes det mig varit med god ordning förenadt, att kommunerna häröfver hörts. Den sjelfstyrelse, som kommunerna för närvarande hafva, synes mana till, att de äfven i detta fall få hafva sitt ord med i laget, så att icke Riksdagen pålägger dem en utgift, som de icke vilja vara med om.

Jag nämnde nyss, att jag för min del anser det vara en betänklig väg att slå in på att gifva statspension äfven åt enskildt praktiserande barnmorskor. Utskottet har i det afseendet trott sig finna, att, om Riksdagen godkänner det nu förevarande förslaget, det vore att befara, att andra, äfvenledes för den allmänna helsovården nyttiga, enskilda yrkesutöfvare, såsom privata läkare, tandläkare, apotekare, fältskärer, vaccinatorer, sjuksköterskor m. fl. då kunna anse sig hafva anspråk på statspension lika väl som de enskildt praktiserande barnmorskorna. Jag tror, att man emot dessa

skäl icke kan hafva något att anföra, som förringar vigten och innebörden af desamma.

Ur dessa synpunkter, som jag nu tagit mig friheten att framhålla, synes det mig, som om det rigtigaste vore, att Riksdagen afslöge Kongl. Maj:ts framställning. Och jag tror, att man så mycket hellre kan göra detta, som det enligt mitt förmenande ingalunda förhåller sig på det sätt, som herr statsrådet nyss nämnde, att man genom beslutet 1888 sagt *ett* och, derest man afslår den gjorda framställningen, säger *ett* annat. År 1888 skref Riksdagen till Kongl. Maj:t i ämnet och afsåg väl dermed förnämligast en utredning i frågan. Men Riksdagen sade icke, att Riksdagen var färdig att med detsamma som en framställning komme till Riksdagen lemna sitt bifall till densamma.

Det synes mig af utredningen tydligt framgå, att ett bifall icke bör lemnas till Kongl. Maj:ts framställning. Det är på grund af hvad jag nu anført som jag ber att få yrka bifall till utskottets afstyrkande förslag.

Herr Wallis: I frågans nuvarande läge finnes naturligtvis icke beträffande denna kammare någon förhoppning, att icke utskottets afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition skall blifva af en mycket stor majoritet bifallet. Det faller mig därför icke in att göra något yrkande i frågan. Men jag vill med några få ord angifva, att min ståndpunkt i frågan är den, att jag anser den icke fallen för framtiden.

Hvad utskottet andragit, att dessa barnmorskor icke skulle vara i behof af pensionering, anser jag icke i någon mån på tillfyllestgörande sätt bevisadt. Att för hela befolkningen och särskildt för kommunerna det skulle vara en utomordentlig fördel, om till följd af pensioneringen barnmorskorna skulle slippa att genom sitt yrke försörja sig ända in i sena ålderdomen, då de blifvit försvagade i alla hänseenden och då de icke vidare kunna fylla de kraf, som deras yrke ställer på dem, — det anser jag själfklart. Men det synes mig också som om den väg, Kongl. Maj:t inslagit, icke skulle medföra något hopp att någonsin vinna denna kammares bifall. Det synes mig snarare, som om en väg i samma riktning som den, hvilken den första motionären i ämnet, nemligen doktor Wretling, i sin utredning förordade, eller att pensioneringen hufvudsakligen skulle bekostas af barnmorskorna själfva, i det de skulle betala två tredjedelar och statsverkets bidrag endast skulle belöpa sig till en tredjedel, vore den, som hade den största utsigten att bereda en lösning af frågan med denna kammares hjälp. Vi skulle då endast följa den väg, som vi visat oss villiga att beträda med afseende på arbetarpensioneringen. Visserligen kan man säga, att denna lösning ingalunda skulle vara så tillfyllestgörande som den af Kongl. Maj:t föreslagna. Men man måste komma i håg det gamla ordspråket, att det bästa är en fiende till det goda. Och då med den sinnesstämning, som kammaren hyser i pensionsfrågor, det synes mig osannolikt, att äfven i en aflägsen framtid ett sådant förslag som Kongl. Maj:ts skulle kunna oförändradt blifva antaget, så

*Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.
(Forts.)*

*Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.* hoppas jag, att frågan kommer till lif igen hufvudsakligen i en form, liknande den, som af den förste motionären föreslagits; och om jag kan, kommer jag att dertill medverka.

Det är denna min ställning till frågan, som jag velat framhålla. Jag har intet yrkande att göra.

(Forts.)

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Jag skulle kunna hafva anledning att lemna en fullständig redogörelse i afseende på barnmorskornas inkomster och aflöning, men jag skall inskränka mig till att läsa upp några rader ur det afgifna underdåniga betänkandet. På slutet af sidan 44 står: »Tager man i betraktande de olika inkomstbeloppen, finner man, att inkomster af 200—449 kronor förvärfvats af 1,169 barnmorskor, under det att 507 haft lägre och 678 högre inkomster än de nu nämnda.» Och se vi särskildt på, huru inkomsterna ställa sig till och med för städernas barnmorskor, så finna vi, att 25 stycken år 1891 hade i årsinkomst intill 49 kronor, 20 mellan 50 och 99 kronor, 36 mellan 100 och 149 kronor, 32 mellan 150 och 199 kronor, 49 mellan 200 och 249 kronor, 32 mellan 250 och 299 kronor och sedan den högsta siffran: 55, som hade mellan 300 och 349 kronor. Sedan går antalet barnmorskor, som har högre lön, allt mer och mer ned, som naturligt är. Beträffande aflöningen, utgår denna efter så skiftande grunder, att man ofta icke kan göra en på fullgiltiga skäl grundad skilnad mellan af kommunerna anställda och privatiserande barnmorskor, hvartill kommer att barnmorskorna ofta öfvergå från anställning i en kommuns tjänst till enskild praktik och tvärtom. Man har i förslaget sökt att införa sådana bestämmelser, att det skulle blifva till fördel både för kommunerna och barnmorskorna, att dessa vore af kommunerna anställda. Då emellertid de enskilda barnmorskorna för den tid, då de äro enskildt praktiserande, få vidkännas en nedsättning i pensionsbeloppen, som fullkomligt motsvarar den afgift, som betalas af de af kommunen anställda, synes mig all rättfärdighet vara uppfylld.

Hvad konsekvenserna angår med afseende på stadsläkare, sjuksköterskor, vaccinatörer o. s. v., så behöfva väl icke herrarne vara mycket oroliga. Antagligen kommer icke något förslag om statens medverkan för deras pensionering, och kommer det, så torde herrarne icke sakna hjälpmedel mot detsamma.

Det har af herr Pehrson i Törneryd yttrats, att Riksdagen endast begärt en utredning. Jag måste dock vara litet envis i förfäktandet af en motsatt åsigt, och för det ändamålets skull skall jag taga och läsa upp åtminstone hufvudinhållet af Riksdagens skrivelse, hvilken egendomligt nog icke fått rum i statsutskottets utlåtande. Enligt densamma anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor jemte förslag till de bidrag från staten, som därför kunde anses behöfliga.

Vidare framhölls i skrifvelsen — jag hoppas öfver en mening — att, då staten en gång åtagit sig barnmorskeväsendets ändamålsenliga ordnande, staten också borde sörja för, att barnmorskorna blefve bättre tillgodosedda i ekonomiskt hänseende och ej behöfde

motse att tillbringa sin ålderdom i nöd; blott på sådant sätt kunde man nemligen begära ett fullt tillfredsställande uppfyllande af de med yrket förenade pligter och hindra, att dugliga qvinnor afskräcktes från att egna sig åt barnmorskekallet. För öfrigt vore det äfven ur samma synpunkt af vigt, att barnmorskorna ej nödgades för utkomstens skull tjenstgöra allt för långt in på ålderdomen.» Riksdagen har således verkligen begärt af Kongl. Maj:t något mera än en teoretisk utredning.

*Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.
(Forts.)*

Ja, kunde jag dela herr Wallis' uppfattning, att frågan icke fallit för framtiden, så skulle jag i närvarande stund känna mig något lättare till sinnet än hvad jag nu gör, ty enligt min tanke är statsutskottets utlåtande inrättadt speciellt på det sätt, att frågan skulle hafva fallit för all framtid.

Mot herr Wallis vill jag äfven säga, att det är något djerft att påstå, att doktor Wretlinds förslag är det, som skall återupptagas. Det var dock först efter en noggrann pröfning, som man ansåg det vara nödvändigt att öfvergifva detta förslag, som dessutom lade en allt för tung börda på barnmorskorna.

Deremot vill jag framhålla, att enligt Kongl. Maj:ts föreliggande förslag kostnaden för barnmorskorna är mycket måttlig och så väl för staten som kommunerna måste anses föga betungande, ty enligt detsamma skall staten icke behöfva bidraga med mera än omkring 10,000 kronor och kommunerna med 1 öre för hvarje mantalsskrifven person.

Herr Wallis: Jag vill med anledning af herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet senaste yttrande endast anmärka, att i den kongl. propositionen det dock står medgifvet, att icke oväsentligt skulle kunna vinnas genom en pensionering, anordnad på de af doktor Wretlind angifna grunderna. Jag har dermed icke sagt, att dessa grunder med afseende å pensionernas storlek och dylikt vore lika tillfyllestgörande som de af Kongl. Maj:t angifna, men jag har deremot bestämdt påstått, att jag tror, att ett pensioneringsförslag, i sina väsentliga grunder liknande det Wretlindska, är det enda möjliga att i denna kammar få bifallet, om man vill lyckas att få genomförd en någorlunda tillfredsställande pensionering för barnmorskor. Och som jag hellre tager ett sådant förslag fastän det icke är det bästa, än jag skulle vilja se frågan för all framtid fallen, så torde det vara gifvet, att mitt yttrande var berättigadt.

Herr Eklundh från Lund: Herr grefve och talman! Må det icke anses alltför djerft af mig att uppträda och yrka bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande förslag.

Jag har visserligen icke deltagit uti det 1888 års riksdagsbeslut, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning och kan förty af sådan anledning ej känna mig manad att, så att säga, infria ett till hälften gifvet löfte; men det skulle väl vara mycket egendomligt, om Riksdagen, efter att år 1888 genom skrifvelse till Kongl. Maj:t hafva begärt utredning och förslag angående ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, nu afslog detta förslag, icke därför att

Angående detsamma befunnits vara mindre tillfredsställande — ty något sådant beredande af gifver utskottets betänkande icke vid handen — utan af principiella skäl.

Ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.
(Forts.)

Jag finner emellertid för min del de omständigheter, hvilka för bifall till denna Kongl. Maj:ts framställning blifvit anförda såväl i den kongl. propositionen som ock nu nyss af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, vara så öfvertygande i afseende på sakens vikt och betydelse, samt det framlagda förslaget i det stora hela så tillfredsställande, att jag icke tvekar nu yrka, det kammaren måtte, med afslag å utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts ifrågasvarande framställning, derom jag alltså, herr talman, vågar anhålla om proposition.

Häruti instämde herrar *Thor, Falk, Aulin, Nordin* i Hammerdal, *Rydning, Lindgren, Norberg* och *Bromée*.

Herr Lasse Jönsson: Det kan icke förnekas, att från Riksdagens sida kommit till Kongl. Maj:t en skrifvelse i detta ämne på ett ganska lättvindigt sätt.

När en motionär, som har något anseende i denna kammare, lägger fram ett förslag och man får en antydning om att det endast gäller en utredning och icke medför några kostnader för statsverket, så går det ganska lätt att få till stånd en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t. Men när detta skrifvelseförslag efter verkställd utredning återkommer till Riksdagen och man ser hvilka kostnader äro dermed förenade, då först är tiden inne att tillse, om det varit ett klokt förslag och om detsamma bör accepteras eller icke.

Så förhåller det sig med nu föreliggande fråga; och enär vi inom utskottet insett följderna för framtiden af förslagets antagande, blefvo vi öfvertygade, att det fordrades ännu en tids väntan för att få saken mera utredd.

Nu har en talare på stockholmsbänken uppträdt och, fastän han icke yrkade afslag å utskottets betänkande, likväl sagt, att han möjligen kunde vara med om Kongl. Maj:ts förslag.

Sådana förslag, som medföra ofantliga kostnader för framtiden, böra emellertid tagas med en viss försigtighet, och det är därför jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson i Fole: Enligt min tanke kommer utskottets nu föreliggande förslag att godkännas och jag för min del kommer att afgifva min röst för bifall till detsamma.

Det är ett känt förhållande, att det icke finnes något län i Sverige så väl försedt med barnmorskor som Gotlands län, och anledningen dertill är att kommunerna äro så ofantligt små.

Såsom bekant, äro enligt Kongl. Maj:ts förslag villkoren för rätt till den högre pensionen, att barnmorska skall hafva minst 200 kronors lön och hafva verkställt minst 30 förlossningar, men det är i de flesta fall omöjligt för en barnmorska i Gotlands län att i dessa små kommuner hafva varit närvarande vid trettio förlossningar.

Nu har det visserligen sagts, att de kunde erhålla en lägre pen-

sion, för såvidt de hade 200 kronors lön och varit uärvarande vid minst fjorton förlossningar, men i många kommuner kan det inträffa, att de icke ens kunnat närvara vid sistnämnda antal förlossningar, och dessa skulle således vara utan all rätt till pension. Det säges visserligen i en punkt, att, då särskilda förhållanden det föranleda, styrelsen kan berättigas lemna pension, men det blir då icke på grund af lag, utan af nåd.

Angående
beredande af
ålderdoms-
understöd
åt barn-
morskor.
(Forts.)

Då således barnmorskorna inom Gotlands län befinna sig i en undantagsställning efter denna lag, skall jag anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag:

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och faun herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition.

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 71, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 110 ja mot 88 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 14.

Efter föredragning af statsutskottets utlåtande, n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronan tillhöriga halfva gården n:o 71 med halfva tomten n:o 127 a inom kvarteret Stor- och Vretroten m. m. i Arboga, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 15.

Likaledes bifölls bankoutskottets härefter föredragna memorial, n:o 12, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott.

§ 16.

Slutligen föredrogs och bifölls sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 3, angående ersättning åt sammansatta banko- och lagutskottets sekreterare.

§ 17.

Herr Bergström begärde ordet och yttrade: Herr talman! Som kammarens ledamöter hafva sig bekant, pågå för närvarande statistiska utredningar dels med afseende å den politiska rösträtten, dels med afseende på den kommunala. Den förra utredningen påbörjades 1893 på grund af ett kongl. bref af den 11 oktober nämnda år till statistiska centralbyrån. Den senare utredningen påbörjades 1894 på grund af ett kongl. bref af den 14 juni detta år till samma embetsverk. Uti en skrifvelse till regeringen af den 9 maj i fjol uttryckte Riksdagen den önskan, att den statistiska utredningen rörande den kommunala rösträtten om möjligt måtte så bedrivas, att dess resultat kunde framläggas för 1895 års lagtima riksdag. Statistiska centralbyrån anmälde emellertid i skrifvelse till civildepartementet af den 6 sistlidne februari, att ifrågavarande statistiska utredning icke kan fullbordas före nu pågående riksdags afslutande, men samtidigt kunde statistiska centralbyrån anmäla, att utredningen så långt framskridit, att för närvarande ungefär hälften af arbetet med den del, som rör rikets landskommuner, äfvensom förberedande granskning och komplettering af städernas röstlängder verkstälts; och genom nytt kungabref af den 22 februari gafs tryckningsorder med afseende å den ifrågavarande redogörelsen för den kommunala rösträtten. Enligt hvad jag inhemtat af statistiska centralbyråns chef har redan hälften af tabellerna rörande den kommunala rösträtten blifvit tryckt, och statistiska centralbyrån väntar, att hela redogörelsen skall föreligga färdigtryckt under loppet af hösten detta år.

Å redogörelsen rörande den politiska rösträtten är deremot ännu ej en rad tryckt, och tryckningsorder hvarken meddelad eller begärd, och detta oaktadt denna utredning påbörjats tidigare och måste anses mindre omfattande. Medan utredningen rörande den kommunala rösträtten utgör en helt och hållet ny undersökning, grundad på infordradt nytt material, de i december 1892 upprättade fyrktals- och röstlängderna, är deremot utredningen rörande den politiska rösträtten endast en tilläggsundersökning till 1885 års stora undersökning i samma ämne. Något nytt material har icke blifvit infordradt, utan man har endast jemlikt kungabrevet af den 11 oktober 1893 ytterligare bearbetat de för 10 år sedan inkomna och granskade primäruppgifterna till den äldre undersökningen af år 1885.

Under sådana förhållanden synes det, som om den tidigare påbörjade undersökningen rörande den politiska rösträtten borde kunna föreligga färdig lika snart som den senare påbörjade rörande den kommunala rösträtten.

Då det ingalunda kan anses önskvärdt, att ännu en treårsperiod går förbi, utan att Riksdagen sättes i tillfälle att på allvar taga itu med den politiska rösträttsfrågan och söka bringa den fram mot en lösning, och då regeringens nuvarande chef för öfver två år sedan uti sitt svar på en inom denna kammare framställd interpellation åtminstone indirekt gifvit ett löfte, att resultatet af den då tilltänkta och nu pågående statistiska utredningen och af regeringens allvarliga

öfverläggningar i ämnet skulle under innevarande treårsperiod blifva Riksdagen förelagdt, tillåter jag mig att, med åberopande af § 21 af arbetsordningen för Riksdagens Andra Kammare, anhålla att få framställa följande spörsmål till hans excellens herr statsministern:

»Ärnar regeringen vidtaga nödiga åtgärder för att den statistiska utredning, som år 1893 af regeringen anbefalts för bedömande af verkan af en eventuell ändring i gällande stadganden angående valrätten till Riksdagens Andra Kammare, må föreligga afslutad i så god tid, att en derpå grundad kongl. proposition i ämnet kan varda nästkommande års lagtima Riksdag förelagd?»

Den af herr Bergström sålunda gjorda framställning begärdes på bordet och bordlades.

§ 18.

Ordet lemnades till herr Persson i Mörarp, som yttrade: Då det för uppgörande af statsregleringen är af vikt att få en del ärenden så fort som möjligt afgjorda, och några ärenden äro af den beskaffenhet, att, i händelse kamrarne derom stanna i skiljaktiga beslut, gemensam votering måste anställas, så anhåller jag att få föreslå, att kammaren ville besluta, att vid plenum nästa lördag främst på föredragningslistan bland två gånger bordlagda ärenden måtte få uppföras statsutskottets betänkande n:o 76 angående förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar och dernäst statsutskottets betänkande n:o 75, om förbättring af pensionsvilkoren vid pensioner från folkskolelärares enke- och pupillkassa.

Jag hemställer, som sagdt, att dessa tvenne ärenden måtte vid lördagens plenum sättas främst på föredragningslistan bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölles.

§ 19.

Herr Nyström erhöll härefter ordet och anförde: Med anledning af det beslut, som Första Kammaren i går fattade, att uppskjuta behandlingen af sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 5, tillåter jag mig hemställa, att kammaren behagade besluta att i likhet med Första Kammaren uppskjuta föredragningen af detta ärende till onsdagen den 8 innevarande maj.

*Angående
föredrag-
ningslistan.*

Herr Ivar Månsson: Då det nu framställda yrkandet gäller ett ärende, som förmodligen är för kammarens ledamöter så väl känt och af gammalt bekant, att någon särskild respittid icke torde behövas för att sätta sig in i detsamma, så anser jag detta yrkande vara öfverflödigt och tillåter mig därför att yrka afslag derå.

Herr Ljungman: Jag tror för min del tvärtom, att det vore en ganska klok åtgärd att besluta ärendets upptagande främst på

Angående
föredrag-
ningslistan.
(Forts.)

föredragningslistan bland två gånger bordlagda ärenden nästa onsdag af det skäl, att man då blefve i tillfälle att nödigt bereda sig på frågans behandling samt kunna med mera kraft och grundlighet diskutera nämnda fråga än nästa lördags natt. Man vinner ingenting i tid genom att företaga frågan redan på lördags afton, alldestund Första Kammaren beslutit att för sin del icke behandla densamma förr än om onsdag och allra minst vinner man sålunda något i tid med hänsyn till en eventuel gemensam votering.

Jag anser därför, att det för den så viktiga frågans lösning vore bättre att uppskjuta dess behandling till nästa onsdag.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag förstår icke, hvarför vi nu vid Riksdagens slut skola börja att skjuta undan det ena ärendet efter det andra, utan anser det vara större skäl att behandla frågorna i den ordning, hvori de äro bestämda att förekomma, då ingen särskild anledning finnes till ändring af föredragningslistan. Och här föreligger, så vidt jag kan inse, ingen dylik anledning.

Herr Themptander: Efter det beslut, som kammaren nyss fattat, att främst å föredragningslistan för nästkommande lördag uppföra ett så viktigt ärende, som frågan om förvärfvande för statens räkning af åtskilliga enskilda jernvägar, hvilket ärende sannolikt kommer att föranleda en ganska vidlyftig debatt, synes det mig vara ännu mera skäl att icke på samma dag företaga ett annat ärende, hvilket ju också onekligen torde komma att blifva föremål för en ganska omfattande debatt. Jag kan icke heller annat än instämma med herr Ljungman i hans uttalande, att någon tid icke skulle vinnas genom frågans afgörande inom denna kammare redan om lördag, då ju i allt fall frågan icke kan blifva af Riksdagen slutbehandlad, förr än äfven Första Kammaren fattat sitt beslut.

Vid sådant förhållande och då Första Kammaren beslutit att företaga denna fråga först nästkommande onsdag samt denna kammare i allt fall har full sysselsättning under instundande lördagsplenum, synas mig alla skäl vara för handen, att denna fråga icke må här förekomma förr än samtidigt med dess behandling i Första Kammaren nästkommande onsdag.

Jag får därför instämma med herr Nyström i hans förslag, att detta ärende måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för onsdagens plenum.

Herr Ivar Månsson: Så vidt jag kan finna, synes mig skälet för ärendets framskjutande vara just det, att man derigenom vill bereda sig tillfälle att skapa en lång debatt angående denna fråga. Men det får jag emellertid säga, att jag för ingen del kan vara med derom, då denna fråga redan tre eller fyra gånger varit föremål för Riksdagens mångsidiga behandling.

Utgången af frågan må nu blifva hvilken som helst, men ett ytterligare uppskof med detta ärende till en viss dag endast i afsigt att framkalla en långvarig debatt, kan, som sagdt, jag för min del icke medgifva.

Jag tillåter mig därför hemställa, att ärendet må förekomma i den ordning, som redan är bestämd.

*Angående
föredragningslistan.
(Forts.)*

Herr Danielson: Jag hemställer till de herrar, som motsatt sig detta förslag, om det icke vore mycket bättre att behandla ett så pass viktigt ärende på dagen i stället för att handlägga det samma under ett aftonplenium och kanske vid en långt framskriden tid på natten, ja möjligen långt efter midnatt skrida till votering, hvilket ju antagligen blir följden, i fall man skulle få två så viktiga ärenden som de föreliggande till behandling nästkommande lördag.

Jag tycker, att man borde visa sig något mildare än så mot både mig och andra, som finna det svårt att sitta uppe här om nätterna.

Jag hemställer därför, att detta ärende måtte företagas först om onsdag i nästa vecka.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall å herr Nyströms ifrågavarande hemställan och *dels* på afslag å densamma. Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill att sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 5 skall sättas främst å föredragningslistan bland två gånger bordlagda ärenden onsdagen den 8 innevarande månad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit hemställan derom.

Omröstningen visade 68 ja men 94 nej, i följd hvaraf kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 20.

Justerades åtskilliga protokollsutdrag.

§ 21.

Till bordläggning anmälades:

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 6, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare;

lagutskottets memorial n:o 44, i anledning af ej mindre återremiss från Andra Kammaren af vissa delar af det i lagutskottets utlåtande n:o 26 framlagda förslag till dels lag angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagtens behof, dels ock lag angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot, samt väckt motion beträffande ändring i vissa paragrafer i förslaget till sistnämnda lag, än äfven kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande samma förslag; och

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af en pensionsinrättning för rikets presterskap.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 3 maj.

Kl. 3 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästförflutne april.

§ 2.

Härefter förekom till afgörande den hos kammaren i gårdagens sammanträde bordlagda frågan, huruvida det spörsmål till hans excellens herr statsministern, som herr D. Bergström äskat, finge till hans excellens framställas eller icke.

Sedan herr Bergströms skriftligen affattade framställning i ämnet blifvit uppläst, gaf herr vice talmannen proposition på bifall till herr Bergströms ifrågavarande begäran, och förklarades propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller herr D. K. Bergströms ifrågavarande anhållan att få till hans excellens herr statsministern framställa ett spörsmål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit herr Bergströms nämnda anhållan.

Omröstningen utföll med 107 ja, mot 89 nej; och hade alltså kammaren bifallit herr Bergströms begäran.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 6;

lagutskottets memorial n:o 44; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 27.

§ 4.

Anmälades och godkändes:

dels sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 36, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar, dels angående godkännande af grunder för blindundervisningens ordnande, dels ock om anslag till förskola för blindas i Vexjö samt till uppförande af en byggnad för förskola för blindas å Tomtebodas m. m.;

dels ock lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående Vermlands och Gotlands läns skiljande från Svea hofrätts och förläggande under Göta hofrätts domvärjo m. m.,

n:o 38, i anledning af justitieombudsmannens framställning om fullständigande och förtydligande af gällande bestämmelser rörande verkställighet af frihetsstraff,

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående kyrkovärdars tillsättande för viss tid,

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående hvad till fast egendom är att hänföra samt lag om ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom.

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889,

n:o 42, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande utseende af rättens ombudsman i konkurs,

n:o 43, i anledning af väckt motion om fjerdingmäns tillsättande och aflönande,

n:o 44, i anledning af justitieombudsmannens framställning om tillägg till lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885,

n:o 45, i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande upphäfvande af forum privilegiatum för utländske adelsmän, som i riket inkommit,

n:o 46, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder till förekommande af obehörigt bruk af sådana inteckningar, som, enligt 23 § i förordningen angående inteckning i fast egendom, må utan uppvisande af inteckningshandlingen dödas, samt

n:o 47, i anledning af dels väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om den legala annonseringen, dels ock väckta motioner angående ändrad lydelse af 10 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom.

§ 5.

Till bordläggning anmälades bevillningsutskottets betänkande, n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 41 om vissa förändringar i gällande förordning angående villkoren för försäljning af bränvin m. m.

Kammaren beslöt, att detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,28 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.